

LIETUVOS APELIACINIO TEISMO

2025 METŲ PRAKTIKOS

BAUDŽIAMOSIOSE BYLOSE

APŽVALGA

2026 m. birželio 4 d.

Apžvalgą parengė Lietuvos apeliacinio teismo Teismų praktikos skyrius. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios procesinių sprendimų santraukos, kurios, rengėjų nuomone, yra aktualios teismų praktikai. Santraukos skirtos tik informaciniams tikslams.

Apžvalgoje prie pateikiamo išaiškinimo nurodomi apžvalgos paskelbimo dieną (2026 m. birželio 4 d.) aktualūs duomenys dėl Lietuvos apeliacinio teismo priimto sprendimo apskundimo kasacine tvarka: ar paduotas kasacinis skundas, ar kasacinio skundo padavimo terminas dar nepasibaigęs, ar byla jau išnagrinėta kasacine tvarka ir koks yra nagrinėjimo rezultatas.

TURINYS

I. LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO TAIKYMAS	6
BENDROJI DALIS	6
1. BK 7 straipsnio taikymas	6
Dėl perteklinės nuorodos į BK 7 straipsnį, kai nusikalstama veika padaryta Lietuvoje	6
2. Bausmių skyrimo klausimai	6
Dėl BK 64 ¹ straipsnio taikymo, kai nuteistajam paskirta bauda, vadovaujantis BK 47 straipsnio 6 dalimi	6
Dėl ilgos baudžiamojamo proceso trukmės reikšmės ir jos termino skaičiavimo	7
3. BK 24 ir 25 straipsnių taikymas	7
Dėl asmens, kuris organizuotoje grupėje veikė kaip organizatorius ar padėjėjas, veiksmų kvalifikavimo	7
4. BK 27 straipsnio taikymas	8
Dėl asmens pripažinimo recidyvistu, kai jo padaryti nusikaltimai nėra vienu metu	8
5. BK 39 ¹ straipsnio taikymas	9
Dėl asmens atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės už visas nusikalstamas veikas (padarytas vienasmeniškai ar bendrininkų grupe)	9
6. BK 48 straipsnio taikymas	10
Dėl laisvės apribojimo bausmės turinio (privaloma skirti intensyvią priežiūrą ir (ar) įpareigojimus, ir (ar) draudimus)	10
7. BK 51 straipsnio taikymas	11
Dėl laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės pakeitimo	11
8. BK 59 straipsnio taikymas	12
Dėl nukentėjusiojo rizikingo ir provokuojančio elgesio, kai keršto veiksmai atliekami praėjus ilgesniam laikui po konflikto	12
9. BK 60 straipsnio taikymas	12
Dėl savanaudiškų paskatų kaip atsakomybę sunkinančios aplinkybės disponavimo draudžiamomis medžiagomis bylose	12

Dėl kaltinamajame akte nenurodytos aplinkybės pripažinimo atsakomybę sunkinančia aplinkybe	13
10. BK 72 straipsnio taikymas	13
Dėl kyšio, kuris vėliau gražintas kyšio davėjui, konfiskavimo	13
Dėl turto konfiskavimo, pripažinus asmenį kaltu pagal BK 189 ¹ straipsnio 1 dalį.....	14
SPECIALIOJI DALIS	14
1. BK 129 straipsnio taikymas	14
Dėl savanaudiškų paskatų konstatavimo, kai nužudymo organizatorius veikia dėl kitų paskatų (keršto, pavydo)	14
2. BK 151 ¹ straipsnio taikymas	15
Dėl nukentėjusiojo amžiaus (iki 16 metų) vertinimo.....	15
3. BK 220 ir 222 straipsnių taikymas	15
Dėl BK 220 ir 182 straipsnių santykio	15
Dėl baudžiamosios atsakomybės už apgaulingą buhalterinės apskaitos organizavimą, kai veika padaryta iki 2021 m. lapkričio 23 d. įstatymo Nr. XIV-692 įsigaliojimo	16
Dėl baudžiamosios atsakomybės už buhalterinės apskaitos netvarkymą, kai veika padaryta iki 2023 m. balandžio 27 d. įstatymo Nr. IV-1925 įsigaliojimo.....	17
4. BK 228 straipsnio taikymas	18
5. BK 231 ir 235 straipsnių taikymas	18
Dėl įtariamojo (kaltinamojo) patraukimo baudžiamojon atsakomybėn.....	18
6. BK 253 straipsnio taikymas.....	19
Dėl didelio šaudmenų kiekio.....	19
Dėl disponavimo garsiniais šoviniais	19
7. BK 258 straipsnio taikymas.....	20
Dėl alternatyvaus požymio – įgijimo – inkriminavimo	20
8. BK 260, 263 ir 265 straipsnių taikymas	20
Dėl BK 260 ir 265 straipsnių santykio	20
Dėl kreipimosi į Konstitucinį Teismą dėl baudmės dydžio, įtvirtinto BK 260 straipsnio 3 dalies sankcijoje.....	21
Dėl platinimo požymio, kai asmenys susitaria kartu vartoti narkotines ar psichotropines medžiagas	21
Dėl BK 263 straipsnio santykio su BK 178 straipsniu	21
II. BAUDŽIAMOJO PROCESO TEISĖ	22
1. BPK 58 straipsnio laikymasis	22

Dėl teismo nešališkumo vertinimo, kai pagal BPK 362 ¹ straipsnį pateiktus prašymus nagrinėja tas pats teisėjas ar ta pati teisėjų kolegija, išnagrinėję bylą iš esmės.....	22
Dėl apylinkės teismo teisėjo (ne)šališkumo, sprendžiant klausimus dėl apygardos teismo teisėjo veiksmų.....	23
2. Procesinių prievartos priemonių taikymas.....	24
Dėl užstato palikimo galioti iki bausmės įvykdymo ir pareigos „nekliudyti procesui“ aiškinimo	24
Dėl asmens laikymo ekspertizės atlikimo įstaigoje iki ekspertizės akto pateikimo teismui ar prokurorui	25
Dėl laiko, kuriam likus iki termino pabaigos, gali būti sprendžiamas klausimas dėl laikino nuosavybės teisės apribojimo termino pratęsimo	25
Dėl ekspertizės (ne)skyrimo, siekiant nustatyti turto, kuriam taikomas laikinas nuosavybės teisės apribojimas, vertę.....	26
3. BPK 229 ir 230 straipsnių laikymasis	26
Dėl prokuroro teisės prašyti perduoti bylą nagrinėti kitam teismui, dar neperdavus bylos su kaltinamuoju aktu teismui, kuriam byla teisinga.....	26
Dėl prašymų, pateiktų pagal BPK 362 ¹ straipsnį, tiesiogiai pagal teisingumą perdavimo kitam teismui	27
Dėl teismo, kuriam teisinga byla, kai asmens psichika sutriko nuosprendžio vykdymo metu	27
4. BPK 246 straipsnio laikymasis	28
Dėl baudžiamosios bylos nagrinėjimo, nedalyvaujant kaltinamajam, pasislėpusiam nuo teismo.....	28
Dėl bylos nagrinėjimo, nedalyvaujant kaltinamajam, kai nežinoma tiksliai jo buvimo vieta ..	28
5. Nusikalstama veika padarytos žalos ir proceso išlaidų atlyginimas	29
Dėl prokuroro teisės pareikšti civilinį ieškinį, kai jo nepareiškia valstybės įstaiga.....	29
Dėl proceso dėl civilinio ieškinio nutraukimo, likvidavus civilinį ieškovą	29
Dėl neturtinės žalos priteisimo nukentėjusiojo artimiesiems sveikatos sutrikdymo bylose	30
Dėl PVM kaip nuostolių priteisimo	30
6. Vykdyto proceso klausimai.....	31
Dėl nuosprendžio dalies, kuri palikta galioti ir neperduota iš naujo nagrinėti, vykdymo.....	31
Dėl galimybės pratęsti įmokos į Nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondą sumokėjimo terminą	32
7. BPK 362 ¹ straipsnio laikymasis	32
Dėl prašymų, pateiktų pagal BPK 362 ¹ straipsnį, teisingumo ir sąvokos „vėliausiajį nuosprendį priėmęs teismas“	32

Dėl prašymų, pateiktų pagal BPK 362 ¹ straipsnį, nagrinėjimo, išnykus teistumui.....	33
8. Procesinių sprendimų apskundimo klausimai	33
Dėl termino apeliaciniam skundai paduoti atnaujinimo	33
Dėl nepranešimo nuteistajam apie teikimo dėl bausmių subendrinimo nagrinėjimą.....	34
Dėl įtariamojo teisės skųsti sprendimą atleisti kitą įtariamąjį nuo baudžiamosios atsakomybės ir nutraukti ikiteisminį tyrimą	35
Dėl nutarties, kuria tenkintas prašymas civilinį ieškovą pakeisti kitu, neskundžiamumo ...	35
Dėl nutarties, kuria bylos nagrinėjimo teisme metu atmestas užstato davėjo prašymas grąžinti užstatą, neskundžiamumo	36
Dėl nutarties, kuria apygardos teismas, siekdamas užtikrinti bylos nagrinėjimo tęstinumą, priima savo žinion apylinkės teismo baudžiamąją bylą, neskundžiamumo	36

I. LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO TAIKYMAS

BENDROJI DALIS

1. BK 7 straipsnio taikymas

Dėl perteklinės nuorodos į BK 7 straipsnį, kai nusikalstama veika padaryta Lietuvoje

Aptariamoje byloje nuteistųjų padaryta nusikalstama veika, susijusi su disponavimu narkotinėmis medžiagomis, buvo kvalifikuota pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – ir BK) 7 straipsnio 12 punktą ir 260 straipsnio 3 dalį.

Lietuvos apeliacinis teismas, nors ir atsižvelgęs į tai, kad dalis disponavimo narkotinėmis medžiagomis veiksmų buvo atlikti užsienio valstybėse, konstatavo, kad vis dėlto nusikalstama veika buvo padaryta Lietuvoje, nes čia ji buvo pradėta, organizuota ir nutraukta teisėsaugos institucijų (BK 4 straipsnio 3 dalis). Nustačius, kad nusikalstama veika padaryta Lietuvos Respublikos teritorijoje, prieita prie išvados, kad papildoma nuoroda į BK 7 straipsnio 12 punktą (universalią valstybės jurisdikciją) yra perteklinė.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad pagal BK 7 straipsnį asmenys atsako pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą, nesvarbu, kokia jų pilietybė ir gyvenamoji vieta, taip pat nusikaltimo padarymo vieta bei tai, ar už padarytą veiką baudžiama pagal nusikaltimo padarymo vietos įstatymus, kai padaro nusikaltimus, už kuriuos atsakomybė nustatyta tarptautinėse sutartyse. Nors veikos, už kurias aptariamoje byloje nuteisti asmenys (BK 260 straipsnio 3 dalis ir 260¹ straipsnio 5 dalis), priklauso tokiai nusikalstamų veikų kategorijai, tačiau universalusis valstybės baudžiamosios jurisdikcijos principas taikytinas tik tada, kai nusikalstama veika padaroma už valstybės, kurioje vyksta baudžiamasis procesas, teritorijos ribų. Priešingu atveju taikomas teritorinis jurisdikcijos principas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugsėjo 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-263-1243/2025 (kasacinis skundas nepaduotas).

2. Bausmių skyrimo klausimai

Dėl BK 64¹ straipsnio taikymo, kai nuteistajam paskirta bauda, vadovaujantis BK 47 straipsnio 6 dalimi

Aptariamoje byloje spręstas klausimas, ar nuteistajam pagal BK 64¹ straipsnį gali būti vienu trečdaliu mažinama bauda, paskirta vadovaujantis BK 47 straipsnio 6 dalimi, kurioje įtvirtinta, kad už BK XXXIII skyriuje numatytas nusikalstamas veikas skiriama bauda negali būti mažesnė negu nustatyto nusikalstamos veikos dalyko, kaltininko padarytos turtinės žalos arba kaltininko gautos ar siektos gauti turtinės naudos sau ar kitam asmeniui dydis.

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad lingvistinė BK 47 straipsnio 6 dalies analizė rodo, jog teismas, skirdamas baudas už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, greta BK 47 straipsnio 3, 4 ir 4¹ dalyse nustatytų baudos minimalių ir maksimalių ribų, turi atsižvelgti ir į korupcinio pobūdžio nusikalstama veika padarytą žalą, gautą naudą ar nusikalstamos veikos dalyką. Kai skiriamos baudos už kelias korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, tokiu atveju subendrinta bauda gali viršyti BK 47 straipsnio 3, 4 ir 4¹ dalyse nustatytus maksimalius dydžius, tačiau negali būti mažesnė negu minėtose BK 47 straipsnio dalyse numatyti minimalūs baudos dydžiai. Taigi, įstatymų leidėjas galutinės bausmės, paskirtos už kelias korupcines nusikalstamas veikas, dydį apibrėžia tik

susiedamas jį su BK 47 straipsnio 3, 4 ir 4¹ dalyse įtvirtintais minimaliais baudų dydžiais, tačiau neįtvirtinta taisyklės, kad tokiai galutinei subendrintai bausmei, esant visoms būtinoms sąlygoms, negali būti taikomos BK 64¹ straipsnio nuostatos. Jokių išimčių dėl tam tikrų nusikalstamų veikų kategorijų nėra numatyta ir pačiame BK 64¹ straipsnyje.

Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad baudžiamuoju įstatymu nedraudžiama asmenims, kurie pripažinti kaltais dėl BK XXXIII skyriuje įtvirtintų nusikalstamų veikų padarymo ir kuriems už atskiras šiame skyriuje numatytas veikas paskirtos ne mažesnės baudos nei gauta nauda, padaryta žala ar nusikalstamos veikos dalykas, paskirtą galutinę subendrintą baudą, vadovaujantis BK 64¹ straipsniu, sumažinti vienu trečdaliu. Priešingas aiškinimas pažeistų asmenų lygybės principą, nes vieniems nuteistiesiems, kurie prisipažino nusikalste ir esant kitoms privalomoms BK 64¹ straipsnyje įtvirtintoms sąlygoms, paskirta bausmė būtų mažinama vienu trečdaliu, o asmenims, kurie nuteisti už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas ir kuriems paskirta bauda, vadovaujantis BK 47 straipsnio 6 dalimi, baudos sumažinimas trečdaliu negalėtų būti taikomas, nors jiems paskirta kitos rūšies bausmė (pvz., terminuotas laisvės atėmimas) galėtų būti mažinama vienu trečdaliu.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-260-658/2025 (kasacinį skundą atsisakyta priimti).

Dėl ilgos baudžiamojo proceso trukmės reikšmės ir jos termino skaičiavimo

Pasisakydamas dėl ilgos baudžiamojo proceso trukmės reikšmės, sprendžiant dėl švelnesnės bausmės skyrimo nuteistiesiems, Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad, vertinant proceso trukmę, t. y. jo trukmės pradžią, itin svarbiomis laikytinos aplinkybės ne tiek dėl visos proceso trukmės ar laiko, praėjusio nuo nusikalstamos veikos padarymo iki baudžiamojo proceso pabaigos, bet aplinkybės dėl laiko ir tos baudžiamojo proceso dalies, nuo kurių konkretūs asmenys patyrė tam tikrus procesinius suvaržymus (asmenys buvo pripažinti įtariamaisiais, jiems pritaikytos kardomosios priemonės ir pan.).

Tokią teismų praktiką paaiškina ir sprendžiamo klausimo bei bausmės sušvelninimo dėl pernelyg ilgos proceso trukmės esmė – bausmės sumažinimas yra priemonė, kompensuojanti pernelyg ilgos proceso trukmės neigiamus padarinius. Taigi, sprendžiant klausimą dėl bausmės sušvelninimo, iš esmės sprendžiama dėl tam tikros kompensacijos asmeniui už konkrečiai jo patirtus suvaržymus.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-17-1020/2025 (nuosprendis pakeistas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gruodžio 16 d. nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 2K-162-654/2025, tačiau nuosprendžio daliai dėl baudžiamojo proceso trukmės skaičiavimo nuo įtariamųjų laikino sulaikymo dienos kasacinės instancijos teismas pritarė).

3. BK 24 ir 25 straipsnių taikymas

Dėl asmens, kuris organizuotoje grupėje veikė kaip organizatorius ar padėjėjas, veiksmų kvalifikavimo

Pirmosios instancijos teismas nuteistojo, kuris prekybą žmonėmis vykdžiusioje organizuotoje grupėje atliko vadovaujamą vaidmenį, veiksmus kvalifikavo pagal BK 24 straipsnio 4 dalį ir 147 straipsnio 2 dalį.

Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad apygardos teismas, kvalifikuodamas nuteistojo veiksmus su nuoroda į BK 24 straipsnio 4 dalį, kurioje pateikta sąvokos

„organizatorius“ apibrėžtis, netinkamai taikė baudžiamąjį įstatymą. Teismų praktikoje pripažįstama, kad organizuotoje grupėje visi bendrininkai laikomi nusikaltimo vykdytojais ir kvalifikuojant jų padarytas veikas BK 24 straipsniu nesiremiama. Jei asmuo dalyvauja nusikaltime kaip organizatorius ir kaip vykdytojas, jo veiksmai, net ir esant sudėtingai bendrininkavimo formai, papildomai pagal BK 24 straipsnio 4 dalį nekvalifikuojami, tačiau, konstatavus organizuotos grupės požymį, kaltininko veiksmai kvalifikuojami su nuoroda į BK 25 straipsnio 3 dalį.

Aptariamoje byloje, atsižvelgus į tai, kad organizuota grupė yra BK 147 straipsnio 2 dalyje nustatyta nusikalstama veiką kvalifikuojantis požymis ir tokiu atveju kvalifikuojant veiką nėra pateikiama nuoroda į BK 25 straipsnio 3 dalį, nuteistojo veiksmai kvalifikuoti tik pagal BK 147 straipsnio 2 dalį.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. birželio 19 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-57-843/2025 (kasacinius skundus atsisakyta priimti).

Kitoje byloje pirmosios instancijos teismas nuteistųjų veiksmus (sukčiavimas dalyvaujant organizuotoje grupėje) kvalifikavo pagal BK 25 straipsnio 3 dalį (2013 m. liepos 2 d. įstatymo redakcija) ir BK 182 straipsnio 3 dalį.

Lietuvos apeliacinis teismas nuorodą į BK 25 straipsnio 3 dalį pašalino kaip perteklinę, pažymėdamas, kad pagal teismų praktiką, nustačius organizuotos grupės požymius, nusikalstamos veikos nereikia kvalifikuoti su nuoroda į BK 25 straipsnio 3 dalį tais atvejais, kai veikimas organizuota grupe yra konkrečios nusikalstamos veikos sudėties kvalifikuojantis požymis.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 15 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-146-1243/2025 (kasacinius skundus atsisakyta priimti).

Kitoje byloje analogiškai konstatuota, kad, kvalifikuojant organizuota grupe veikusių asmenų veiksmus, kaip perteklinė buvo pateikta nuoroda į BK 24 straipsnio 6 dalį (padėjėjas).

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. birželio 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-139-851/2025 (kasacinius skundus atsisakyta priimti).

4. BK 27 straipsnio taikymas

Dėl asmens pripažinimo recidyvistu, kai jo padaryti nusikaltimai nėra vienerūšiai

2025 m. vasario 1 d. įsigaliojo naujos redakcijos BK 27 straipsnis (2024 m. balandžio 25 d. įstatymo Nr. XIV-2573 redakcija) ir šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teismas gali pripažinti asmenį recidyvistu, jei šis asmuo jau teistas už tyčinį nusikaltimą, kurį padarė būdamas pilnametis, jei jo teistumas už šį nusikaltimą neišnykęs ar nepanaikintas įstatymų nustatyta tvarka ir jis vėl padaro vieną ar daugiau tyčinių nusikaltimų. Teismas, sprenddamas dėl asmens pripažinimo recidyvistu, atsižvelgia į kaltininko asmenybę, padarytų nusikaltimų pobūdį, jų sunkumą, tarpusavio ryšį ir kitas bylos aplinkybes.

Aptariamoje byloje Lietuvos apeliacinis teismas sprendė, ar yra pagrindas asmenį pripažinti recidyvistu, jei padaryti nusikaltimai nėra vienerūšiai.

Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad asmens pripažinimą recidyvistu gali lemti daug aplinkybių ir nėra būtina nustatyti, jog buvo padaryti vien tik vienas ar keli ankstesnių teistumų kontekste pasikartojantys to paties pobūdžio nusikaltimai.

Iš parengiamųjų BK 27 straipsnio projekto derinimo dokumentų matyti, kad pirminio BK 27 straipsnio pakeitimo projekto variante buvo nurodyta, jog asmenį recidyvistu teismas gali pripažinti, jeigu jis būdamas teistas už tyčinį nusikaltimą vėl padaro vieną ar daugiau panašių pagal savo pobūdį tyčinių nusikaltimų. Tačiau projekto derinimo ir svarstymo stadijoje ši nuostata dėl asmens pripažinimo recidyvistu buvo kritikuojama, iš esmės motyvuojant tuo, kad nuolatinis tyčinių nusikaltimų darymas, neišnykus teistumui, nepriklausomai nuo to, kokioms įstatymo ginamoms vertybėms padaryta žala, rodo asmens pavojingumą. Toks požiūris į recidyvisto statusui svarbių aplinkybių reikšmę lėmė atitinkamas BK 27 straipsnio 1 dalies projekto korekcijas, leidžiančias daryti išvadą, kad asmens pripažinimą recidyvistu, be kitų įstatyme numatytų aplinkybių, gali lemti pasikartojantis tyčinių nusikaltimų darymas ir nebūtina nustatyti vien tik vienas ar keli ankstesnių teistumų kontekste pasikartojančius to paties pobūdžio tyčinius nusikaltimus.

Aptariamoje byloje Lietuvos apeliacinis teismas padarė išvadą, kad vien tik faktas, jog naujas smurtinis nusikaltimas ir ankstesni nuteistosios padaryti nusikaltimai, susiję su disponavimu draudžiamomis medžiagomis ir turtinių teisių pažeidimu, nėra vienas ar keli, nesudaro pagrindo naikinti pirmosios instancijos teismo išvadą dėl nuteistosios pripažinimo recidyviste ir atitinkamos atsakomybę sunkinančios aplinkybės buvimo.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-144-1020/2025 (kasacinis skundas nepaduotas).

5. BK 39¹ straipsnio taikymas

Dėl asmens atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės už visas nusikalstamas veikas (padarytas vienasmeniškai ar bendrininkų grupe)

Byloje spręstas klausimas, ar pagrįstai liudytojas atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal BK 39¹ straipsnį už visas nusikalstamas veikas, nepaisant to, kad įtarimai jam buvo pareikšti ne tik už organizuota grupe padarytas nusikalstamas veikas, bet ir už veikas, padarytas veikiant bendrininkų grupe ir vienasmeniškai.

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad BK 39¹ straipsnyje numatyta galimybė atleisti asmenį nuo atsakomybės, kai jis aktyviai padeda atskleisti kitų asmenų padarytas nusikalstamas veikas, leidžia aktyviai kovoti su organizuotu nusikalstamumu, išsamiai ištirti nusikalstamas veikas, kurias galėjo padaryti kiti bendrininkai, dalyvaudami organizuotos grupės ar nusikalstamo susivienijimo veikloje. Būtent toks šios normos taikymo tikslas akcentuojamas ir kasacinio teismo praktikoje.

Aptariamoje byloje ikiteisminio tyrimo metu atleidžiant įtariamąjį nuo baudžiamosios atsakomybės (vėliau šis asmuo apklaustas kaip liudytojas), dauguma nusikalstamų veikų buvo inkriminuotos kaip padarytos veikiant organizuota grupe. Dėl visų veikų įtariamasis davė išsamius parodymus ir pripažino savo kaltę, taip padėdamas atskleisti kitų asmenų galimai padarytas nusikalstamas veikas bei aplinkybes, susijusias tiek su organizuota ir bendrininkų grupe, tiek su vienasmeniškai padarytomis nusikalstamomis veikomis.

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad ribojant BK 39¹ straipsnio taikymą tik nusikalstamoms veikoms, padarytoms pačiomis pavojingiausiomis bendrininkavimo formomis (organizuota grupė ar dalyvaujant nusikalstamame susivienijime), ir neleidžiant pagal šį straipsnį asmens atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės dėl kitų tame pačiame ikiteisminiame tyrime tiriamų veikų (galimai padarytų veikiant bendrininkų grupė ar vienasmeniškai), šios BK normos taikymo galimybės būtų nepagrįstai susiaurintos ir prarastų savo efektyvumą. Be to, aiškinant priešingai, teisiniu požiūriu susidarytų nelogiška situacija, kai tame pačiame ikiteisminiame tyrime asmuo, aktyviai padedantis atskleisti visas šio tyrimo nusikalstamas veikas, būtų atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės už nusikaltimus, padarytus veikiant organizuota grupė, tačiau už mažiau pavojingas pavienes nusikalstamas veikas toks asmuo būtų traukiamas baudžiamojon atsakomybėn.

Aptariamoje byloje konstatuota, kad nėra pagrindo daryti išvados, jog asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal BK 39¹ straipsnį buvo atleistas nepagrįstai.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. sausio 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-58-966/2025 (kasacinis skundas atmestas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 13 d. nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 2K-138-594/2025, kasacinės instancijos teismas tokiam aiškinimui pritarė).

6. BK 48 straipsnio taikymas

Dėl laisvės apribojimo bausmės turinio (privaloma skirti intensyvią priežiūrą ir (ar) įpareigojimus, ir (ar) draudimus)

Aptariamoje byloje pirmosios instancijos teismas nuteistajam paskyrė laisvės apribojimo bausmę, tačiau nepaskyrė ne tik intensyvios priežiūros, bet ir jokių įpareigojimų, draudimų ir (ar) baudžiamojo poveikio priemonių.

Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad apygardos teismas, paskirdamas nuteistajam laisvės apribojimo bausmę be intensyvios priežiūros ir neskirdamas jokių papildomų įpareigojimų, draudimų ir (ar) baudžiamojo poveikio priemonių, pažeidė baudžiamojo įstatymo reikalavimus ir nukrypo nuo teismų praktikos.

Lietuvos apeliacinis teismas, vadovaudamasis kasacinio teismo praktika, pažymėjo, kad laisvės apribojimo bausmės esmė yra per tam tikrą laikotarpį asmeniui taikomų apribojimų ir draudimų sistema. Asmeniui taikomi apribojimai ir įpareigojimai yra pagrindiniai laisvės apribojimo bausmės nubaudimo elementai, todėl teismas, vadovaudamasis šios bausmės esme, privalo kaltininkui paskirti vieną ar kelis įpareigojimus ir (ar) draudimus, kurių laikymasis yra kontroliuojamas, ir dėl jų nuteistasis privalo atsiskaityti, kitaip laisvės apribojimo bausmė prarastų prasmę.

Nors BK 48 straipsnio 4, 5, 6 dalyse vartojama sąvoka „gali“, vis dėlto teismas, skirdamas asmeniui laisvės apribojimo bausmę ir neskirdamas intensyvios priežiūros, privalo paskirti atitinkamus BK 48 straipsnio 4 dalyje numatytus įpareigojimus, BK 48 straipsnio 5 dalyje numatytus draudimus, BK IX skyriuje numatytą vieną ar kelias baudžiamojo poveikio priemones arba XI skyriuje numatytą vieną ar kelias auklėjamojo poveikio priemones ir (ar) kitus baudžiamajame įstatyme nenumatytus draudimus ar įpareigojimus.

7. BK 51 straipsnio taikymas

Dėl laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės pakeitimo

Lietuvos apeliacinis teismas panaikino apygardos teismo nutartį, kuria nuteistajam laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė buvo pakeista 8 metų terminuoto laisvės atėmimo bausme.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė gali būti keičiama tik tada, kai yra pakankamas pagrindas manyti, jog paskirtos laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės tikslai bus pasiekti paskyrus švelnesnę bausmę – terminuotą laisvės atėmimą. Privaloma įvertinti nuteistojo nusikalstamo elgesio riziką, jo elgesį visą bausmės atlikimo laiką, bausmės tikslus ir atliktos bausmės poveikį, taip siekiant prognozuoti galimą nuteistojo pakartotinį nusikalstamą elgesį.

Laisvės atėmimo bausmę atliekančio asmens pažanga mažinant nusikalstamo elgesio riziką turi būti ne tik akivaizdi ir įtikinanti, kad nuteistasis yra pasiruošęs gyvenimo tikslų siekti tik teisėtais būdais ir priemonėmis, bet ir nuosekli.

Aptariamoje byloje nustatyta, kad nuteistasis per bausmės atlikimo laiką 16 kartų pažeidė reglamentuotą tvarką, 13 kartų buvo baustas drausmine tvarka, pirmus 11 bausmės atlikimo metų nerodė pokyčių – nė karto nebuvo skatintas, be to, nuteistojo pakartotinio nusikalstamo elgesio rizika nekinta (nemažėja) beveik 10 metų, nors jis gyvena griežtai struktūruotoje aplinkoje. Taigi, konstatuota, kad nuteistojo bausmės atlikimo metu pasiekta pažanga nėra akivaizdi ir įtikinanti.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gruodžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-283-627/2025.

Kitoje byloje gynėjas teigė, kad pirmosios instancijos teismas, svarstydamas laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės pakeitimo terminuoto laisvės atėmimo bausme klausimą, nepagrįstai atsižvelgė į nuteistojo padarytas nusikalstamas veikas, jų faktines aplinkybes, nes šios aplinkybės nenurodytos BK 51 straipsnio 2 dalyje.

Lietuvos apeliacinis teismas šį skundo argumentą atmetė ir nurodė, kad lingvistiškai aiškinant BK 51 straipsnio 2 dalies nuostatą („<...> teismas atsižvelgia į nuteistojo nusikalstamo elgesio riziką, nuteistojo elgesį bausmės atlikimo metu, bausmės tikslus ir atliktos bausmės poveikį nuteistajam, ar nuteistasis atlygino ar pašalino reikšmingą padarytos žalos dalį ir įsipareigoja ją visiškai atlyginti ar pašalinti“), galima daryti išvadą, kad šioje nuostatoje įtvirtintas aplinkybių, į kurias teismas turi atsižvelgti, sąrašas, tačiau tai nereiškia, kad teismui draudžiama vertinti ir kitas aplinkybes, ypač kai jos tiesiogiai susijusios su aptariamoje nuostatoje nurodytomis aplinkybėmis. Pavyzdžiui, padarytos nusikalstamos veikos aplinkybės neabejotinai susijusios su nuteistajam paskirtos bausmės paskirties įgyvendinimu. Taigi, nors padarytos nusikalstamos veikos aplinkybės nėra įvardijamos BK 51 straipsnio 2 dalyje kaip aplinkybės, į kurias teismas atsižvelgia, spręsdamas dėl asmeniui paskirtos laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės pakeitimo terminuoto laisvės atėmimo bausme, į minėtas aplinkybes gali ir turi būti atsižvelgta.

8. BK 59 straipsnio taikymas

Dėl nukentėjusiojo rizikingo ir provokuojančio elgesio, kai keršto veiksmai atliekami praėjus ilgesniam laikui po konflikto

Pirmosios instancijos teismas buvo konstatavęs, kad nuteistųjų, padariusių smurtinio pobūdžio nusikalstamas veikas prieš nukentėjusiuosius, atsakomybę lengvina tai, kad nusikaltimams padaryti įtakos turėjo provokuojantis ir rizikingas nukentėjusiųjų elgesys, t. y. nepagarbūs, smurtiniai veiksmai prieš vieno iš nuteistųjų giminaitį.

Lietuvos apeliacinis teismas sutiko, kad smurtinio pobūdžio prieš nukentėjusiuosius veiksams įtakos turėjo nukentėjusiųjų konfliktas su nuteistojo giminaičiu, tačiau neteisėti veiksmai nebuvo spontaniški. Priešingai, šie veiksmai buvo ilgai planuoti tiek Lietuvoje, tiek užsienyje, pasiruošimas jiems užtruko ilgą laiką, nukentėjusiųjų užpuolimo planas buvo koreguojamas pagal objektyviai susiklosčiusias aplinkybes. Nustatyta, kad po konflikto su nukentėjusiais nei nuteistieji, nei tiesioginis konflikto dalyvis (giminaitis) nesiėmė teisėtų priemonių patraukti nukentėjusiuosius atsakomybėn už jų neteisėtus (amoralius) veiksmus, tačiau kurį laiką aktyviai planavo ir organizavo keršto veiksmus, kuriais siekė įtvirtinti savo pranašumą ir susigrąžinti autoritetą tarp kitų nusikalstamų grupuočių. Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad, esant išdėstytoms faktinėms aplinkybėms, nuteistųjų veiksmai tik iš dalies traktuotini kaip reakcija į netinkamą nukentėjusiųjų elgesį ir vertintini kaip kerštavimas pasibaigus konfliktui, o tai pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką neleidžia pripažinti atsakomybę lengvinančios aplinkybės, numatytos BK 59 straipsnio 1 dalies 6 punkte.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-17-1020/2025 (nuosprendis dėl kitų aspektų pakeistas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gruodžio 16 d. nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 2K-162-654/2025).

9. BK 60 straipsnio taikymas

Dėl savanaudiškų paskatų kaip atsakomybę sunkinančios aplinkybės disponavimo draudžiamomis medžiagomis byloje

Aptariamoje byloje pirmosios instancijos teismas pripažino, kad nuteistasis nusikalstamas veikas, numatytas BK 260 straipsnio 3 dalyje ir 276¹ straipsnio 1 dalyje, padarė dėl savanaudiškų paskatų ir tai pripažino jo atsakomybę sunkinančia aplinkybe.

Lietuvos apeliacinis teismas panaikino šią atsakomybę sunkinančią aplinkybę, konstatavęs, kad savo esme padarytos veikos yra savanaudiškos, todėl nėra pagrindo savanaudiškas paskatas papildomai pripažinti atsakomybę sunkinančia aplinkybe.

Savanaudiška paskata paprastai laikomas asmens siekis gauti bet kokios turtinės naudos arba išvengti materialinių išlaidų. Teismų praktikoje BK 60 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta atsakomybę sunkinanti aplinkybė – savanaudiškos paskatos – pripažįstama tada, kai ji nėra nusikalstamos veikos sudėties požymis arba pati veika savo esme nėra savanaudiška. Kai nusikalstamos veikos savo esme yra savanaudiškos, asmuo,

jas darydamas, siekia praturtėti, gauti turtinę naudą, skiriant bausmę už tokias veikas savanaudiškos paskatos kaip atsakomybę sunkinanti aplinkybė nenustatoma.

Nors savanaudiškos paskatos nėra būtinas BK 260 straipsnio 3 dalyje ir 276¹ straipsnio 1 dalyje numatytų nusikalstamų veikų sudėčių požymis, vis dėlto šios nusikalstamos veikos savo esme yra savanaudiškos. Nusikalstamos veikos, susijusios su neteisėtu disponavimu Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytomis medžiagomis, narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, paprastai daromos dėl materialinės naudos, siekiant gauti neteisėtą atlygį, pasipelnyti ir pan. (ypač kai inkriminuojamas minėtų medžiagų pardavimas ar kitoks platinimas).

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. vasario 11 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-135-851/2025 (kasacinis skundas nepaduotas).

Dėl kaltinamajame akte nenurodytos aplinkybės pripažinimo atsakomybę sunkinančia aplinkybe

Byloje spręstas klausimas, ar kaltinamajame akte nenurodyta aplinkybė gali būti pripažinta nuteistojo atsakomybę sunkinančia aplinkybe.

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad teismas sprendžia atsakomybę sunkinančių aplinkybių pripažinimą, esant tokioms alternatyvioms sąlygoms: 1) baudžiamąją atsakomybę sunkinanti aplinkybė nurodyta kaltinamajame akte; 2) nors aplinkybė ir nenurodyta kaltinamajame akte, tačiau tokią aplinkybę atitinkantys faktai yra aprašyti kaltinamajame akte ar byloje nustatyta tvarka gautame rašytiniame prašyme pakeisti kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis. Teismai, spręsdami dėl asmens baudžiamąją atsakomybę sunkinančių aplinkybių pripažinimo, turi nepažeisti kaltinamojo teisės žinoti, kuo jis yra kaltinamas, jo teisės į gynybą, o teismo sprendimas negali būti netikėtas asmeniui, kuriam tokios aplinkybės nustatomos.

Aptariamoje byloje konstatuota, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai atsakomybę sunkinančia aplinkybe pripažino tai, kad nusikalstama veika padaryta pasinaudojant nepilnamečio asmens priklausomumu (BK 60 straipsnio 1 dalies 6 punktas), kadangi ši aplinkybė nebuvo nurodyta kaltinamajame akte, pasinaudojimas nepilnamečio asmens priklausomumu nebuvo numanomas ir iš kitų kaltinamojo akto duomenų.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 7 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-206-966/2025 (kasacinis skundas nepaduotas).

10. BK 72 straipsnio taikymas

Dėl kyšio, kuris vėliau gražintas kyšio davėjui, konfiskavimo

Byloje nustatyta, kad nuteistojo, pripažinto kaltu dėl prekybos poveikiu, tarpininkui perduoti pinigai, skirti kyšiams, vėliau buvo gražinti nuteistajam, nes tarpininkui nepavyko pasiekti tikslų, dėl kurių jam buvo perduoti pinigai.

Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad tokių kyšių, nepaisant to, kad jie gražinti nuteistajam, suma atitinka konfiskuotino turto apibrėžtį, įtvirtintą BK 72 straipsnyje. Kyšiams skirti pinigai pripažinti nusikalstamų veikų priemone, kuria naudojantis realizuoti objektyvieji BK 226 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų nusikaltimų požymiai.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. sausio 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-58-966/2025 (kasacinis skundas atmestas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 13 d. nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 2K-138-594/2025).

Dėl turto konfiskavimo, pripažinus asmenį kaltu pagal BK 189¹ straipsnio 1 dalį

Aptariamoje byloje spręstas klausimas, ar yra pagrindas konfiskuoti visą turtą, pripažintą neteisėto praturtėjimo dalyku, ar tik turtą, viršijantį 900 MGL sumą.

Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad vien ta aplinkybė, jog įstatymų leidėjas baudžiamajai atsakomybei pagal BK 189¹ straipsnio 1 dalį kilti nustatė minimalią neteisėtai įgyto turto vertės ribą (900 MGL), nesuteikia pagrindo likusį turtą, nesiekiantį įstatyme įtvirtintos 900 MGL ribos, laikyti kaltininko teisėtai įgytu turtu ir šiai turto daliai netaikyti baudžiamojo poveikio priemonės – turto konfiskavimo.

Tai, kad turi būti konfiskuotas visas nuteistojo neteisėtai turėtas turtas, patvirtina ir kasacinio teismo praktika.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. balandžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-110-870/2025 (kasacinis skundas atmestas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. sausio 29 d. nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 2K-48-648/2026).

SPECIALIOJI DALIS

1. BK 129 straipsnio taikymas

Dėl savanaudiškų paskatų konstatavimo, kai nužudymo organizatorius veikia dėl kitų paskatų (keršto, pavydo)

Lietuvos apeliacinis teismas pakartojo, kad ir nužudymas, ir sveikatos sutrikdymas dėl savanaudiškų paskatų reiškia, kad nusikalstama veika padaroma, siekiant gauti materialinės naudos, įgyti teisę į turtą arba išvengti materialinių išlaidų. Savanaudišku laikomas nužudymas tiek siekiant turtinės naudos sau, tiek kitam asmeniui – gauti atlyginimą už nužudymą, užvaldyti turtą, įgyti teises į turtą, išlaikyti turimas materialines vertybes arba faktiškai valdomas ir naudojamas, tarp jų ir neteisėtai, išvengti skolos, turto gražinimo, alimentų išieškojimo ar mokėjimo, kito asmens išlaikymo ir pan. Teismų praktikoje savanaudiškos paskatos gali būti nustatomos ir tuomet, kai nužudant kitą asmenį norima išsilaukyti, dalyvauti neteisėtai vykdomame versle, susijusiame su turtinės naudos gavimu, taip siekiant užtikrinti, kad ir toliau būtų gaunama nauda iš tokios veiklos. Jei asmuo nužudomas dėl kitų motyvų (keršto, pavydo ar kitokių asmeninių paskatų, kilusių dėl asmeninių kaltininko ir nukentėjusiojo santykių), nužudymas kvalifikuojamas pagal BK 129 straipsnio 1 dalį, jei nėra kitų šio straipsnio 2 dalyje nustatytų kvalifikuojančių požymių.

Tačiau jei nusikaltimas padaromas organizatoriui pažadėjus nusikaltimo vykdytojui atlygį ir organizatoriui suvokiant, kad jis organizuoja nužudymą už piniginį atlygį ir kad būtent piniginis atlygis nusikaltimo vykdytoją paskatins daryti nusikalstamą veiką, organizatoriui inkriminuotas nusikaltimas taip pat kvalifikuojamas pagal BK 129 straipsnio 2 dalies 9 punktą.

Kai asmuo organizuoja kito asmens nužudymą, pasamdydamas nusikaltimo vykdytojus už atlygį, jis suvokia, kad vykdytojus skatina veikti materialinės naudos siekis. Todėl, vykdytojams nužudžius asmenį iš savanaudiškų paskatų, visų bendrininkų veiksmai kvalifikuojami pagal tą patį BK specialiosios dalies straipsnį ir punktą, jei visi bendrininkai suvokė visus būtinus vykdytojų padaryto nusikaltimo požymius ir jei nėra nusikaltimo vykdytojų eksceso. Taigi, kaltininko, kursčiusio, organizavusio ar padėjusio padaryti vykdytojo už atlygį atliktą nužudymą, nusikalstama veika kvalifikuojama pagal BK 129 straipsnio 2 dalies 9 punktą, nors jo paties motyvas nužudyti buvo kitos paskatos (kerštas, pavydas ar pan.).

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gruodžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-393-658/2025 (kasacinis skundas nepaduotas).

2. BK 151¹ straipsnio taikymas

Dėl nukentėjusiojo amžiaus (iki 16 metų) vertinimo

Pagal BK 151¹ straipsnio 1 dalį atsako pilnametis asmuo, lytiškai santykiavęs ar kitaip tenkinęs lytinę aistrą su jaunesniu negu šešiolikos metų asmeniu, jeigu nebuvo išžaginimo, seksualinio prievartavimo ar privertimo lytiškai santykiauti požymių. Šios normos tikslas – užtikrinti harmoningą vaiko vystymąsi ir apsaugoti nesubrendusių asmenų seksualinį neliečiamumą net ir tais atvejais, kai jaunesni nei 16 metų asmenys, nesuvokdami socialinės lytinių santykių ir seksualinės prievartos prasmės, sutinka (neišreiškia prieštaravimo) lytiškai santykiauti su pilnamečiu socialiai brandžiu asmeniu. Todėl būtent pilnamečiam socialiai brandžiam asmeniui, turinčiam daugiau gyvenimiškos patirties, kyla pareiga neinicijuoti lytinių santykių su jaunesniu negu šešiolikos metų asmeniu arba jų atsisakyti.

Taigi, įstatymų leidėjas kriminalizuoja įprastinius, abipusiškai savanoriškus lytinius santykius, kai pilnametis – sulaukęs 18 metų ar vyresnis – asmuo santykiauja su 16 metų nesulaukusių asmeniu. Nors nurodytoje normoje įtvirtintas tik vienas nukentėjusįjį apibūdinantis požymis – jaunesnis nei 16 metų, tačiau iš sisteminės BK 149 ir 150 straipsnių analizės bei formuojamos teismų praktikos matyti, kad normos dispozicija įprastai apima tik tuos atvejus, kai nukentėjusysis yra sulaukęs 14 metų amžiaus, nes lytinis santykiavimas ar kitoks lytinės aistros tenkinimas su jaunesniu nei 14 metų asmeniu, esant kitiems nusikaltimo sudėties požymiams, užtraukia baudžiamąją atsakomybę pagal BK 149 straipsnio 4 dalį ar BK 150 straipsnio 4 dalį.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. birželio 19 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-133-579/2025 (kasacinis skundas nepaduotas).

3. BK 220 ir 222 straipsnių taikymas

Dėl BK 220 ir 182 straipsnių santykio

Pirmosios instancijos teismas nuteistojo veiksmus, kai per įmonės buhalterę į apskaitą buvo įtrauktos fiktyvios pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) sąskaitos faktūros ir šių dokumentų pagrindu buhalterei į PVM deklaracijas įrašius neteisingus duomenis, buvo sudarytos sąlygos išvengti PVM sumokėjimo į valstybės biudžetą, kvalifikavo ir pagal BK 182 straipsnio 3 dalį kaip labai didelės vertės turtinės prievolės

išvengimą apgaule, ir pagal BK 220 straipsnio 2 dalį kaip neteisingų duomenų apie turtą pateikimą, siekiant išvengti didesnės nei 900 MGL dydžio vertės mokesčių.

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad sprendžiant dėl mokesčių pažeidimų kvalifikavimo ir baudžiamosios atsakomybės taikymo, pirmiausia vertinama šių pažeidimų atitiktis nusikalstamų veiksmų finansų sistemai (BK XXXII skyrius) požymiams. Neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas valstybės įgaliotai institucijai siekiant nuslėpti mokesčius (BK 220 straipsnis) – tai nusikaltimas, kuriuo kėsinama si būtent į finansų sistemą. Nusikalstamos veikos finansų sistemai identifikuojamos pagal jų priešingumą pinigų ir vertybinių popierių apyvartos saugumui, taip pat valstybės fondų (biudžetų) formavimo bei lėšų naudojimo tvarkai. Kadangi tinkamas mokesčių apskaičiavimas ir mokėjimas yra būtina valstybės biudžeto surinkimo sąlyga, todėl tokio pobūdžio mokesčiai pažeidimai pirmiausia vertinami kaip pažeidimai finansų sistemai.

Sprendžiant dėl sukčiavimo (BK 182 straipsnis) ir neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimo (BK 220 straipsnis) skirtumų, teismų praktikoje atsižvelgiama į šiuos pagrindinius šių nusikalstamų veikų atribojimo kriterijus: kėsimosi objektą, atitinkamo mokesčio reglamentavimo specifiką, naudojamos apgaulės pobūdį, grobimo požymių buvimą ar nebuvimą, tyčios turinį. Taigi, atitinkamų mokesčių nesumokėjimas, kaip ir deklaracijos, ataskaitos ar kito dokumento nepateikimas mokesčių administratoriui, pareigos įsiregistruoti mokesčių mokėtoju nevykdymas, neteisėtai gautų pajamų nedeklaravimas, teismų praktikoje nelaikomas turtiniu sukčiavimu.

Aptariamoje byloje nustatyta, kad mokesčių administratoriui buvo pateikti klaidingi duomenys dėl ūkinių operacijų turinio (neva prekės buvo eksportuotos taikant 0 procento PVM tarifą, taip išvengiant 21 procento pardavimo PVM sumokėjimo), tačiau byloje nėra jokių duomenų, kad pateikus neteisingus deklaruotinus duomenis iš valstybės biudžeto būtų gautos kokios nors kompensacijos ar kad įmonės naudai būtų suformuota fiktyvi teisė į mokesčių grąžinimą iš valstybės biudžeto ar panaikinta PVM ar pelno mokesčio sumokėjimo prievolė tarpusavio užskaitų būdu.

Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad aptariamam atveju nuteistojo veiksmų pavojingumą visiškai apėmė finansinio nusikaltimo, numatyto BK 220 straipsnyje, dispozicija, todėl nebuvo pagrindo veikos papildomai kvalifikuoti pagal BK 182 straipsnio 3 dalį.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gruodžio 3 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-357-658/2025 (kasacinis skundas atsisakyta priimti).

Dėl baudžiamosios atsakomybės už apgaulingą buhalterinės apskaitos organizavimą, kai veika padaryta iki 2021 m. lapkričio 23 d. įstatymo Nr. XIV-692 įsigaliojimo

Byloje spręstas klausimas, ar nuteistasis pagrįstai pripažintas kaltu pagal BK 222 straipsnio 1 dalį (2023 m. balandžio 27 d. įstatymo Nr. XIV-1925 redakcija) už apgaulingą buhalterinės apskaitos organizavimą, jei organizavimo požymis nusikalstamos veikos dispozicijoje buvo įtvirtintas tik 2021 m. lapkričio 23 d. įstatymu Nr. XIV-692, įsigaliojusi 2022 m. gegužės 1 d., o nusikalstama veika buvo padaryta nuo 2017 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d.

Lietuvos apeliacinis teismas, išsamiai aptaręs šio BK straipsnio pakeitimus ir teismų praktiką dėl jo taikymo, nurodė, kad apgaulingas buhalterinės apskaitos organizavimo požymis, kaip atitinkantis BK 222 straipsnio 1 dalyje numatytą objektyvųjį požymį – apgaulingą buhalterinės apskaitos tvarkymą, buvo nurodytas teismų praktikoje dar iki 2021 m. lapkričio 23 d. įstatymo Nr. XIV-692 įsigaliojimo ir įmonės vadovai buvo traukiami baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 222 straipsnio 1 dalį už tai, kad apgaulingai organizavo įmonės buhalterinę apskaitą, nors tokio objektyviojo požymio BK 222 straipsnio 1 dalies dispozicijoje ir nebuvo įtvirtinta.

Aptariamoje byloje vis dėlto konstatuota, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė, jog šiuo metu galiojančios redakcijos BK 222 straipsnio 1 dalis (2023 m. balandžio 27 d. įstatymas Nr. XIV-1925) yra lengvinanti nuteistojo teisinę padėtį, nes, be iki tol straipsnio sankcijoje nustatytų bausmių rūšių, joje nurodyta dar viena alternatyvi bausmė – laisvės apribojimas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. lapkričio 21 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-164-1020/2025 (kasacinius skundus atsisakyta priimti).

Dėl baudžiamosios atsakomybės už buhalterinės apskaitos netvarkymą, kai veika padaryta iki 2023 m. balandžio 27 d. įstatymo Nr. IV-1925 įsigaliojimo

Nuteistasis teigė, kad jis nepagrįstai pripažintas kaltu pagal BK 222 straipsnio 1 dalį dėl buhalterinės apskaitos netvarkymo, nes teisės aktų reikalaujamos buhalterinės apskaitos netvarkymas ir (arba) neorganizavimas kaip objektyvusis BK 222 straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos požymis į šio straipsnio dispoziciją buvo įtrauktas tik 2023 m. balandžio 27 d. įstatymu Nr. IV-1925, t. y. jau po jam inkriminuotų veikų padarymo.

Lietuvos apeliacinis teismas sutiko, kad iki minėto įstatymo įsigaliojimo tam tikrais atvejais įmonės vadovo veiksmai, susiję su įmonės buhalterinės apskaitos netvarkymu ir (arba) neorganizavimu, teismų praktikoje buvo vertinami ne kaip apgaulingas, o kaip aplaidus įmonės buhalterinės apskaitos tvarkymas ir užtraukdavo baudžiamąją atsakomybę ne pagal BK 222 straipsnio 1 dalį, bet pagal BK 223 straipsnio 1 dalį. Vis dėlto, įvertinęs teismų praktikos atvejus, kai veikos buvo kvalifikuotos pagal BK 223 straipsnio 1 dalį, Lietuvos apeliacinis teismas padarė išvadą, kad taip įmonės vadovo atsakomybė buvo sprendžiama tik tais atvejais, kai įmonės vadovo veiksmai buvo pavieniai ir nesusiję su kitų nusikalstamų veikų (pvz., valstybei mokėtinų mokesčių išvengimu) padarymu. Nustačius, kad įmonės vadovas veikė sistemingai, kad jis ne tik neorganizavo įmonės buhalterinės apskaitos, bet ir atliko kitus veiksmus, sudarančius tęstinės nusikalstamos veikos požymius (apgaulingas buhalterinės apskaitos organizavimas, tvarkymas, buhalterinės apskaitos dokumentų paslėpimas ar sunaikinimas), konstatavus, kad įmonės buhalterinės apskaitos tvarkymas buvo organizuojamas, tačiau tai buvo daroma netinkamai (pvz., nenurodyti visi tinkamam buhalterinės apskaitos tvarkymui būtini įvykiai už buhalterinės apskaitos tvarkymą atsakingam asmeniui (buhalteriui), pateikiant jam melagingus duomenis ir pan.), tokie įmonės vadovo veiksmai buvo kvalifikuojami ne pagal BK 223 straipsnio 1 dalį, o pagal BK 222 straipsnio 1 dalį kaip apgaulingas buhalterinės apskaitos tvarkymas.

Taigi, apgaulingas buhalterinės apskaitos tvarkymas ir BK 222 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti šios nusikalstamos veikos objektyvieji požymiai ir anksčiau pagal teismų praktiką

tam tikrais konkrečiais atvejais apėmė sąmoningą buhalterinės apskaitos netvarkymą, todėl nuteistojo veiksmai dėl buhalterinės apskaitos netvarkymo teisingai buvo kvalifikuoti pagal BK 222 straipsnio 1 dalį.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. lapkričio 21 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-164-1020/2025 (kasacinį skundą atsisakyta priimti).

4. BK 228 straipsnio taikymas

Lietuvos apeliacinis teismas, nagrinėdamas bylą dėl piktnaudžiavimo tarnyba, pasisavinant savivaldybės tarybos narių išlaidoms kompensuoti skirtas lėšas (10 272,98 Eur), konstatavo, kad asmuo pagrįstai buvo pripažintas kaltu pagal BK 228 straipsnio 2 dalį.

Nuteistasis, piktnaudžiaudamas tarnybine padėtimi (naudodamasis savivaldybės tarybos nario statusu), ne tik nesilaikė jo tarnybinę veiklą reglamentuojančių teisės aktų nuostatų, bet ir padarė du nusikaltimus, numatytus BK 183 straipsnio 1 dalyje bei 300 straipsnio 1 dalyje, t. y. visą savivaldybės tarybos nario kadencijos laikotarpį – ketverius metus nuolat klastojo tikrus dokumentus ir juos panaudojęs, pasisavino svetimą savivaldybės administracijai priklausantį turtą. Nuteistojo teisės aktų pažeidimai buvo padaryti siekiant pasipelnyti ir šios aplinkybės patvirtina didesnę jo veiksmų pavojingumą laipsnį, valstybės tarnautojo veiklos iškraipymo esmingumą.

Lietuvos apeliacinis teismas taip pat nurodė, kad nėra pagrindo nuteistojo veiksmus laikyti tik drausminiais pažeidimais, kadangi būtent didelės žalos požymis yra svarbus atibojant baudžiamąją atsakomybę nuo kitų rūšių atsakomybės. Nuteistojo, savivaldybės tarybos nario, visą kadencijos laikotarpį besitęsę neteisėti veiksmai, siekiant turtinės naudos, akivaizdžiai peržengė drausminio nusižengimo ribas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-155-870/2025 (kasacinis skundas atmestas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 13 d. nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-167-511/2025).

5. BK 231 ir 235 straipsnių taikymas

Dėl įtariamojo (kaltinamojo) patraukimo baudžiamojon atsakomybėn

Aptariamoje byloje nustatyta, kad asmuo, įtariamasis disponavęs labai dideliu kiekiu narkotinių medžiagų, siekdamas išvengti baudžiamosios atsakomybės, ėmėsi veiksmų, siekdamas surasti kitą (pažeidžiamą) asmenį, kuris prisiimtų kaltę už jo padarytą nusikalstamą veiką, ir taip suklaidino teisėsaugos pareigūnus bei prisidėjo prie to, kad kitas asmuo davė melagingus parodymus byloje. Dėl minėtų veiksmų asmeniui, be kita ko, buvo pareikšti kaltinimai pagal BK 231 straipsnio 1 dalį bei BK 24 straipsnio 4 dalį ir 235 straipsnį.

Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad įtariamasis dėl savo procesinės padėties negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už minėtus veiksmus, t. y. už savo gynybinę poziciją, kuria siekė išvengti baudžiamosios atsakomybės.

Remdamasis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad iš baudžiamojo proceso normų neišplaukia įtariamojo (kaltinamojo) pareiga teisingai liudyti savo paties baudžiamojoje byloje. Įtariamasis (kaltinamasis) negali

būti įspėtas dėl atsakomybės už melagingų parodymų davimą, be to, toks asmuo neištrauktas į sąrašą subjektų, atsakančių už melagingų parodymų davimą pagal BK 235 straipsnį.

Atsižvelgiant į įtariamojo (kaltinamojo) procesinės padėties aspektus, nepritarta tokiai teismų praktikai, kai įtariamojo (kaltinamojo) veiksmai, nukreipti teismui (aptariamam atveju – ikiteisminio tyrimo pareigūnams, prokurorui) suklaidinti dėl vienokių ar kitokių aplinkybių, galėtų būti pripažįstami trukdymu teisėjo (pareigūnų) profesinei veiklai BK 231 straipsnio prasme. Tokia teismų praktika galėtų sudaryti prielaidas nepagrįstai plėsti trukdymo teismui sąvoką, įtraukiant į ją ir kitus teismo klaidinimo būdus, pvz., kaltės neigimą, neteisingų parodymų davimą, bandymą perkelti atsakomybę nuo savęs kitam asmeniui, klaidingų versijų nurodymą ir pan. Tai būtų nesuderinama su teisės į gynybą principu.

Taip pat Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnyje įtvirtinta asmens teisė neduoti parodymų prieš save, savo šeimos narius ar artimus giminaičius neleidžia bausti asmens už jam palankius melagingus parodymus jo paties baudžiamojoje byloje, net ir įvertinus tai, kad tokius parodymus davė ne jis pats, o jo sukurstyti liudytojai. Taigi, įtariamasis negali atsakyti už melagingų parodymų davimą savo paties byloje nei kaip organizatorius, nei kaip kurstytojas ar kitoks bendrininkas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-25-658/2025 (nuosprendis pakeistas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. kovo 25 d. nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 2K-10-976/2026, tačiau nuosprendžio dalis dėl aptariamo klausimo nepakeista).

6. BK 253 straipsnio taikymas

Dėl didelio šaudmenų kiekio

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad sprendžiant, ar yra disponuojama dideliu šaudmenų kiekiu, turi būti vertinamos visos reikšmingos bylos aplinkybės, o ne vien tik nusikaltimo dalyko kiekybinė išraiška. Kitos aplinkybės, kurių sąrašas nėra baigtinis, yra nustatomos, įvertinant šaudmenų charakteristiką, paskirtį, smogiamąją ir griaunamąją galią, kur ir kokiu būdu šaudmenys buvo laikomi, ar buvo tikimybė, kad dėl netinkamo laikymo šaudmenys galėtų patekti kitiems asmenims, galintiems kelti grėsmę visuomenės saugumui. Taip pat turėtų būti įvertinta ir šaudmenis laikančio asmens asmenybė, t. y. ar jis turi leidimą laikyti šaunamuosius ginklus, jei taip – kokių kategorijų ginklams laikyti turi leidimą ir ar rasti šaudmenys tinkami šiais ginklais šaudyti.

Aptariamoje byloje nustačius, kad nuteistasis disponavo perdirbtu revolveriu, kurį apskritai draudžiama turėti, taip pat 130 vnt. ekspansyviųjų kulku, priskiriamų pavojingiausiai A kategorijos šaudmenų grupei, be to, nustačius, kad nuteistasis šiuos daiktus laikė ne seife, būdamas apsvaigęs nuo narkotinių medžiagų ir neturėdamas leidimo laikyti šaunamuosius ginklus, konstatuota, kad jo veiksmai turi būti kvalifikuoti pagal BK 253 straipsnio 2 dalį kaip sunkus nusikaltimas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. balandžio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-171-658/2025 (kasacinis skundas nepaduotas).

Dėl disponavimo garsiniais šoviniiais

Asmuo buvo pripažintas kaltu pagal BK 253 straipsnio 2 dalį dėl disponavimo, be kita ko, ir garsiniais šoviniiais.

Lietuvos apeliacinis teismas, atsižvelgęs į tai, kad garsiniai šoviniai, kaip ir imitaciniai šoviniai, kurie pagal teismų praktiką nėra laikomi BK 253 straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos dalyku, neturi kaunamosios galios, konstatavo, kad disponavimas garsiniais šaudmenimis nesukėlė pavojaus BK 253 straipsniu saugomai vertybei – visuomenės saugumui, nes garsiniais šoviniais paprastai negali būti padaryta reali žala sveikatai ar gyvybei.

Konstatavus, kad pas nuteistą rasti garsiniai šoviniai nėra BK 253 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos dalykas, jų laikymas pašalintas iš nuosprendžio įrodytomis pripažintų nusikalstamos veikos aplinkybių.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gruodžio 10 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-308-843/2025 (kasacinis skundas nepaduotas).

7. BK 258 straipsnio taikymas

Dėl alternatyvaus požymio – įgijimo – inkriminavimo

Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad nuteistajam nepagrįstai buvo inkriminuotas alternatyvus požymis – neteisėtas nešaunamojo ginklo įgijimas (BK 258 straipsnio 2 dalis).

Nusikalstamos veikos alternatyvios veikos turi savarankišką baudžiamosios atsakomybės pagrindimo kaltininkui reikšmę, todėl kiekviena iš jų turi savarankišką procesinį įrodinėjimą ir negali būti preziumuojamos („išvedamos“) iš kitų BK 258 straipsnio 2 dalyje nurodytų ir įrodytų vėlesnių veikų.

Byloje nustatyta, kad nuteistasis nuosekliai teigė, jog teleskopinę lazda įsigijo turguje. Pagal Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 13 straipsnio 10 dalį D kategorijos ginklus, jų šaudmenis be leidimų gali įsigyti ir turėti juridiniai asmenys, kitos organizacijos ar jų padaliniai bei fiziniai asmenys nuo 18 metų, kurie juos įsigydami pardavėjui turi pateikti asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus. Pagal šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalį D kategorijos ginklai nėra registruojami. Taip pat šio įstatymo 11 straipsnio 4 dalyje nėra numatytas draudimas įsigyti šaltuosius D kategorijos ginklus iš asmenų, kurie neturi teisės verstis prekyba civilinėje apyvartoje ginklais, ginklų priedėliais, šaudmenimis, jų dalimis ar tarpininko veikla.

Teisėjų kolegija, įvertinusi numatytą teisinį reglamentavimą ir nuteistojo parodymus, konstatavo, kad, priešingai nei nurodoma kaltinime, leidimas įgyti minėtą nešaunamąjį ginklą nėra reikalingas, todėl nėra pagrindo teigti, kad nuteistasis nešaunamąjį ginklą įsigijo neteisėtai.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-60-851/2025 (kasacinį skundą atsisakyta priimti).

8. BK 260, 263 ir 265 straipsnių taikymas

Dėl BK 260 ir 265 straipsnių santykio

Pagal BK 260 straipsnio 3 dalį atsako tas, kas neteisėtai gamino, perdirbo, įgijo, laikė, gabeno, siuntė, perdavė ar kitaip platino labai didelį kiekį narkotinių ar psichotropinių medžiagų, o pagal BK 265 straipsnio 1 dalį atsakomybė numatyta tam, kas pažeisdamas

nustatyta tvarka augino didelį kiekį aguonų, kanapių ar kitų į narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašą įtrauktų augalų.

Lietuvos apeliacinis teismas, vadovaudamasis kasacinio teismo praktika, nurodė, kad minėtų nusikaltimų sudėtys skiriasi objektyviaisiais požymiais – BK 260 straipsnio 3 dalis neapima augalų, įtrauktų į narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašą, auginimo, o BK 265 straipsnio 1 dalis – narkotinių ir psichotropinių medžiagų gaminimo, laikymo ir kitų BK 260 straipsnio 3 dalies sudėtyje numatytų objektyviųjų požymių. Pagal teismų praktiką, kai kanapių auginimo vietoje randami augantys kanapių augalai, taip pat labai didelis jau nuskintų kanapių augalų kiekis, tokia veika kvalifikuojama kaip kanapių auginimo (BK 265 straipsnio 1 dalis) ir labai didelio kiekio kanapių gaminimo ir laikymo (BK 260 straipsnio 3 dalis) sutaptis.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. vasario 27 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-120-966/2025 (kasacinis skundas nepaduotas).

Dėl kreipimosi į Konstitucinį Teismą dėl bausmės dydžio, įtvirtinto BK 260 straipsnio 3 dalies sankcijoje

Lietuvos apeliacinis teismas atmetė gynėjo prašymą kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą, siekiant išsiaiškinti, ar BK 260 straipsnio 3 dalyje nustatyta sankcija atitinka konstitucinį teisinės valstybės principą.

Analogiškas prašymas buvo spęstas ir kitoje Lietuvos apeliacinio teismo byloje (2023 m. gruodžio 21 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-396-851/2023), taip pat ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2024 m. spalio 16 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-222-1214/2024 yra išsiaiškinęs, kad BK 260 straipsnio sankcijos griežtumas nėra pagrindas kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-140-627/2025 (kasacinis skundas nepaduotas).

Dėl platinimo požymio, kai asmenys susitaria kartu vartoti narkotines ar psichotropines medžiagas

Byloje spęstas klausimas, ar pagrįstai asmuo pripažintas kaltu pagal BK 261 straipsnį dėl to, kad jis nepilnamečiui perdavė kanapes, kad šis padarytų suktinę, skirtą jiems abiem bendrai surūkyti, tačiau, nepilnamečiui nespėjus padaryti suktinės, kanapes perdavęs asmuo buvo sulaikytas policijos pareigūnų.

Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad situacija, kai asmuo perduoda narkotinę medžiagą kitam asmeniui paruošti (susukti) ir susitaria šią narkotinę medžiagą po to, kai ji bus susukta, kartu surūkyti, tačiau nespėja to padaryti, nes asmenys sulaikomi policijos pareigūnų, vertinama kaip narkotinių medžiagų platinimas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-340-851/2025 (kasacinis skundas nepaduotas).

Dėl BK 263 straipsnio santykio su BK 178 straipsniu

Aptariamoje byloje spęstas klausimas, kaip turi būti kvalifikuojami veiksmai, kai įsibraunant į automobilį pagrobiamas labai didelis kiekis psichotropinės medžiagos.

Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad, kvalifikuojant veiksmus, kai įsibrovus į automobilį pagrobtas labai didelis kiekis psichotropinės medžiagos, pakanka taikyti BK 263 straipsnio 3 dalį, kuri visiškai apima įsibrovimą į automobilį, už kurį atsakomybė nustatyta ir BK 178 straipsnio 2 dalyje.

Kvalifikuojant tokio pobūdžio veikas, būtina atsižvelgti į BK 178 ir 263 straipsnių santykį. Pagal BK 178 straipsnio 2 dalį atsako tas, kas pagrobė svetimą turtą, įsibrovęs į transporto priemonę, o pagal BK 263 straipsnio 3 dalį atsako tas, kas pavogė didelį kiekį narkotinių ar psichotropinių medžiagų. Šių dviejų normų požymiai konkuruoja dėl tų pačių nusikalstamų veiksmų – svetimo turto pagrobimo. Šis BK specialiosios dalies normų santykis gali būti įvardijamas kaip bendrosios (BK 178 straipsnis) ir specialiosios (BK 263 straipsnis) normų konkurencija. Esant tokiai normų konkurencijai, bendroji norma paprastai netaikoma, nes ją savo požymiais visiškai apima specialioji norma. Taip išvengiama dirbtinio kaltininko teisinės padėties pasunkinimo, kai asmuo, iš esmės padaręs vieną nusikalstamą veiką, kaltinamas dviejų nusikalstamų veikų padarymu.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-33-478/2025 (kasacinis skundas atsisakyta priimti).

II. BAUDŽIAMOJO PROCESO TEISĖ

1. BPK 58 straipsnio laikymasis

Dėl teismo nešališkumo vertinimo, kai pagal BPK 362¹ straipsnį pateiktus prašymus nagrinėja tas pats teisėjas ar ta pati teisėjų kolegija, išnagrinėję bylą iš esmės

Nuteistasis, nesutikdamas su žemesniojo teismo sprendimu, be kita ko, teigė, kad jo prašymą peržiūrėti jam paskirtą bausmę nepagrįstai nagrinėjo tas pats teisėjas, kuris nagrinėjo ir jo baudžiamąją bylą. Nuteistojo teigimu, toks teisėjas yra šališkas, kadangi jau yra išreiškęs poziciją dėl nuteistojo kaltės ir jam paskirtos bausmės.

Lietuvos apeliacinis teismas tokį skundo argumentą atmetė ir nurodė, kad pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 362¹ straipsnio 1 dalies nuostatas: „Įstatymą, panaikinantį veikos nusikalstamumą, švelninantį bausmę arba kitokiu būdu lengvinantį veiką padariusio asmens teisinę padėtį, <...> dėl nuteistajam priimtų nuosprendžių taiko vėliausią nuosprendį priėmęs apylinkės *teismas, nagrinėjęs bylą pirmąja instancija*. Tais atvejais, kai vėliausią ar bent vieną ankstesnį nuosprendį kaip pirmosios instancijos teismas yra priėmęs apygardos teismas, įstatymo, panaikinančio veikos nusikalstamumą, švelninančio bausmę arba kitokiu būdu lengvinančio veiką padariusio asmens teisinę padėtį, taikymo klausimą dėl visų nuteistajam priimtų nuosprendžių sprendžia vėliausią *nuosprendį priėmęs apygardos teismas*.“

Įstatymų leidėjas neatsitiktinai nustatė tokias prašymų taikyti teisinę padėtį švelninantį įstatymą nagrinėjimo taisykles, pagal kurias tokius prašymus nagrinėja tik bylą nagrinėjęs ir nuosprendį priėmęs teismas. Priešingai nei kitais BPK numatytais ir nuosprendžio vykdymo stadijoje susiklostančiais atvejais, įstatymų leidėjas nenumatė galimybes, kad tokius prašymus gali nagrinėti, pavyzdžiui, nuteistojo gyvenamosios vietos arba bausmės atlikimo vietos apylinkės teismas ir pan. Toks teisinis reglamentavimas išreiškia įstatymų leidėjo

poziciją, kad prašymus taikyti teisinę padėtį švelninantį įstatymą turi nagrinėti teismas, jau nagrinėjęs bylą iš esmės.

Aptariamu atveju pagal apygardos teismo Bylų paskirstymo teisėjams ir teisėjų kolegijos sudarymo taisykles teikimai, prašymai išnagrinėtose pirmosios instancijos baudžiamosiose bylose skiriami bylą išnagrinėjusiam teisėjui, naudojant Modulio funkciją „Privalo nagrinėti“. Taigi, visi prašymai apygardos teisme jau išnagrinėtose baudžiamosiose bylose privalo būti skiriami nagrinėti tam pačiam teisėjui (ar bylą išnagrinėjusiai teisėjų kolegijai), kuris baudžiamąją bylą išnagrinėjo pirmąja instancija. Toks teisėjas yra nagrinėjęs bylą, žino joje reikšmingas aplinkybes, be kita ko, ir charakterizuojančias nuteistąjį, todėl su nuosprendžio vykdymu susijusių nuteistojo prašymų nagrinėjimo skyrimas tam pačiam teisėjui yra logiškas, suprantamas ir atitinka jau aptartas BPK nuostatas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-124-1020/2025.

Kitoje byloje nuteistasis teigė, kad Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų kolegija, kuriai paskirtas nagrinėti skundas dėl žemesniojo teismo nutarties, kuria atmestas nuteistojo prašymas sušvelninti bausmę, yra šališka, nes ta pati teisėjų kolegija jį pripažino kaltu pagal BK 129 straipsnio 1 dalį.

Lietuvos apeliacinis teismas šį skundo argumentą atmetė kaip nepagrįstą, t. y. nesudarantį pagrindo daryti išvados dėl teismo šališkumo, ir nurodė, kad, vadovaujantis Bylų paskirstymo teisėjams ir teisėjų kolegijų sudarymo Lietuvos apeliaciniame teisme taisyklėmis (toliau – taisyklės), skundai dėl pirmosios instancijos teismo nutarčių, susijusių su nuosprendžio vykdymu, teisėjų kolegijai, išnagrinėjusiai baudžiamąją bylą apeliacine tvarka, skiriami nagrinėti prioritetine tvarka. Taisyklių 30¹.1 papunktyje nustatyta, kad bylose pagal skundus dėl pirmosios instancijos teismo nutarčių, susijusių su nuosprendžio vykdymu, apeliacine tvarka teisme išnagrinėtose baudžiamosiose bylose vykdymo metu gautiems skundams, išskyrus bylas pagal skundus dėl nuteistajam paskirtos laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės pakeitimo terminuoto laisvės atėmimo bausmės, teisėjas pranešėjas parenkamas visiems bylą apeliacine tvarka išnagrinėjusiems teisėjams naudojant Modulio požymį „Privalo nagrinėti“ ir teisėju pranešėju paskiriamas vienas iš baudžiamąją bylą apeliacine tvarka išnagrinėjusių teisėjų. Teisėjų kolegijos nariai tokioms byloms nagrinėti parenkami iš likusių bylą apeliacine tvarka išnagrinėjusių teisėjų.

Taigi, nuteistajam nenurodžius ir teismui nenustačius kokių nors kitų aplinkybių (faktinių duomenų), galinčių kelti pagrįstą abejonių dėl teisėjų nešališkumo, nuteistojo prašymas nušalinti teisėjų kolegiją atmestas kaip nepagrįstas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. balandžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-92-851/2025.

Dėl apylinkės teismo teisėjo (ne)šališkumo, sprendžiant klausimus dėl apygardos teismo teisėjo veiksmų

Byloje spęstas klausimas, ar yra pagrindas, vadovaujantis BPK 229 straipsniu, pareiškėjo skundą perduoti nagrinėti kitos apygardos teismo veiklos teritorijoje veikiančiam apylinkės teismui, nustatčius, kad skundas yra susijęs su prašymu pradėti ikiteisminį tyrimą apygardos teismo teisėjui.

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad aplinkybė, jog apylinkės teismo teisėjas turi spręsti klausimus, susijusius su apygardos, kurios veiklos teritorijoje veikia apylinkės teismas, teismo teisėju kaip proceso dalyviu, visais atvejais ir savaime nelemia išvados dėl apylinkės teismo teisėjo šališkumo. Teisėjas turi būti atsparus bet kokiai išorinei įtakai, o vien teisėjo esami ar buvę kolegiški, profesiniai ryšiai nėra pakankami daryti išvadą, kad abejonės dėl teisėjo nešališkumo yra objektyviai pagrįstos. Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje taip pat akcentuojamas teisėjo kaip profesionalaus teisininko, pasirengusio atsiriboti nuo išorinės įtakos, statusas, kuris plėtojamas ir kasacinio teismo praktikoje, pabrėžiant, kad profesionalių teisėjų profesinis mokymas ir patirtis leidžia jiems nepaisyti jokios išorinės įtakos, taip pat ir tokios, kai teisėjas sprendžia klausimą, susijusį su kito teismo teisėjo interesais, net kai šis kitas teisėjas dirba aukštesnės grandies teisme.

Kiekvienu konkrečiu atveju turi būti atskirai vertinama, ar tarp teisėjų esantys profesiniai ir kiti santykiai yra tokio pobūdžio ir laipsnio, kad jie leidžia abejoti teisėjo nešališkumu. Vertinant, ar yra pagrindas abejoti apylinkės teismo teisėjo nešališkumu, kai jis turi spręsti tam tikrus klausimus dėl apygardos, kurios veiklos teritorijoje veikia apylinkės teismas, teismo teisėjo kaip proceso dalyvio, visais atvejais turi būti įvertinta konkreti situacija, nes vien tik formalus šių teisėjų darbas apylinkės ir apygardos teismuose pats savaime nelemia išvados dėl apylinkės teismo teisėjo šališkumo. Priešingas vertinimas iš esmės paneigia teisėjo kaip atsparaus bet kokiai išorinei įtakai, profesionalaus ir nepriklausomo teisininko statusą ir teisinėje valstybėje yra negalimas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. spalio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1T-24-1020/2025.

2. Procesinių prievartos priemonių taikymas

Dėl užstato palikimo galioti iki bausmės įvykdymo ir pareigos „nekliudyti procesui“ aiškinimo

Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas, baudžiamuoju įsakymu palikdamas nuteistajam paskirtą kardomąją priemonę – užstatą – iki bausmės įvykdymo (baudos sumokėjimo), nepažeidė BPK reikalavimų. Taip šia kardomąja priemone buvo siekiama vieno iš BPK 119 straipsnyje numatytų tikslų – netrukdomo nuosprendžio įvykdymo. BPK 133 straipsnyje nėra detalizuoti atvejai, kuriems esant užstato taikymas baigiamas, o BPK 139 straipsnyje reglamentuojami bendrieji visų kardomųjų priemonių taikymo pabaigos pagrindai. Tai leidžia daryti išvadą, jog užstato taikymo pabaiga nėra siejama su apkaltinamojo nuosprendžio įsiteisėjimu.

Dėl įtariamajam, kuriam skirtas užstatas, nustatytos pareigos „netrukdyti procesui“ Lietuvos apeliacinis teismas nurodė, kad, nors prokuroro nutarime skirti kardomąją priemonę – užstatą – tiesiogiai nebuvo nurodyta, jog užstatu siekiama užtikrinti ir nuosprendžio įvykdymą, tačiau buvo nurodyta, jog siekiama užtikrinti, kad įtariamasis netrukdytų procesui. Baudžiamasis procesas nesibaigia bylos išnagrinėjimu teisme, nuosprendžio priėmimu ar jo įsiteisėjimu, ne ką mažiau svarbi yra ir nuosprendžio vykdymo stadija.

Nustačius, kad nuteistasis po aptariamo baudžiamojo įsakymo įsiteisėjimo vengė jį vykdyti, paskirtos baudos nesumokėjo, jis laikytinas pažeidusiu jam taikomos kardomosios priemonės – užstato – sąlygas, t. y. konstatuojama, kad nuteistasis, vengdamas bausmės vykdymo, trukdė procesui, todėl užstatas pagrįstai buvo perduotas valstybei.

Dėl asmens laikymo ekspertizės atlikimo įstaigoje iki ekspertizės akto pateikimo teismui ar prokurorui

Byloje nagrinėtas klausimas, ar pagrįstai teismas nustatė, kad kaltinamasis, kuris teismo sprendimu atiduotas į ekspertizės įstaigą stacionariai teismo psichiatrijos ekspertizei atlikti, šioje įstaigoje turi būti laikomas iki ekspertizės akto pateikimo teismui. Gynėjo teigimu, ekspertizės atlikimas ir jos rezultatų fiksavimas ekspertizės akte yra skirtingi etapai, todėl kaltinamojo laikymas ekspertizės įstaigoje, pradėjus fiksuoti ekspertizės rezultatus, yra nebūtinai ir pažeidžia kaltinamojo teises.

Lietuvos apeliacinis teismas tokius skundo argumentus atmetė kaip nepagrįstus ir pažymėjo, kad BPK 141 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „<...> įtariamasis ikiteisminio tyrimo teisėjo ar teismo nutartimi gali būti atiduotas į ekspertizės įstaigą ir laikomas ten iki ekspertizės akto pateikimo prokurorui arba teismui“.

Iš Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2013 m. birželio 12 d. įsakymo Nr. V-616 „Dėl Teismo psichiatrijos ekspertizės organizavimo ir atlikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymo nuostatų matyti, kad ekspertizė laikoma pabaigta ne tada, kai su tiriamuoju atlikti ekspertiniai tyrimai, bet tada, kai surašomas ekspertizės aktas. Teisės aktuose nenurodyta, kad ekspertizės atlikimas ir jos rezultatų fiksavimas yra atskirti etapai, turintys aiškiai apibrėžtą pradžią ir pabaigą. Priešingai, iš teisės aktuose esančios ekspertizės apibrėžties galima daryti išvadą, kad nors tyrimų atlikimas ir jų rezultatų fiksavimas ir yra atskiros ekspertizės tyrimo dalys, tačiau ekspertizės atlikimas yra vientisas procesas, užbaigiamas ekspertizės akto surašymu.

Kaip minėta, BPK 141 straipsnio nuostatos šios procesinės prievartos priemonės pabaigą taip pat sieja ne su ekspertinių tyrimų atlikimo pabaiga, bet su ekspertizės akto pateikimu prokurorui arba teismui. Priešingu atveju, nesulaukus, kol bus surašytas ekspertizės aktas, iš ekspertizės įstaigos galėtų būti paleisti dėl savo psichinės būklės visuomenei ir galbūt sau pavojingi asmenys, o tai neatitiktų nei paties tiriamojo, nei visuomenės interesų būti apsaugotiems nuo pavojingų veikų.

Dėl laiko, kuriam likus iki termino pabaigos, gali būti sprendžiamas klausimas dėl laikino nuosavybės teisės apribojimo termino pratęsimo

Byloje pasisakyta dėl laikino nuosavybės teisės apribojimo termino pratęsimo klausimo nagrinėjimo momento, t. y. kiek likus laiko iki termino pabaigos toks klausimas gali būti sprendžiamas.

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad įstatyme nėra reglamentuota, kada anksčiausiai gali būti sprendžiamas aptariamasis procesinės prievartos priemonės termino pratęsimo klausimas. Iš esmės šis klausimas turi būti išspręstas iki tol, kol nepasibaigė ankstesnis terminas. Tačiau teismų praktikoje pažymėta, jog praktika, kai pratęsus tokios priemonės taikymo terminą, iš karto vėl yra sprendžiamas toks klausimas, netoleruotina ir neturi būti taikoma. Priklausomai nuo aplinkybių, procesinės prievartos priemonės termino

pratęsimo klausimas turi būti sprendžiamas likus protingam terminui iki ankstesnio termino pabaigos, nes kiekvienu atveju būtina įvertinti, ar nėra išnykę pagrindai tęsti šios priemonės taikymą ir pan., t. y. pats priemonės taikymo terminas turi būti proporcingas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-193-658/2025.

Dėl ekspertizės (ne)skyrimo, siekiant nustatyti turto, kuriam taikomas laikinas nuosavybės teisės apribojimas, vertę

Kaltinamasis dėl jo turtui taikomo laikino nuosavybės teisės apribojimo prašė skirti ekspertizę turto rinkos vertei nustatyti, teigdamas, kad turto vertė neproporcinga byloje pareikštiems civiliniams ieškiniams.

Lietuvos apeliacinis teismas šį prašymą atmetė ir nurodė, kad pagal teismų praktiką, sprendžiant klausimą dėl laikino nuosavybės teisės apribojimo paskyrimo ar jo termino pratęsimo, turto rinkos vertės klausimas nėra sprendžiamas skiriant ekspertizę. Tam pakanka oficialių tokio turto vertę pagrindžiančių dokumentų. Aptariamam atveju tokie duomenys yra byloje – tai Nekilnojamojo turto registro duomenų bazės išrašai, kuriuose nurodytos nekilnojamojo turto (žemės sklypo, buto ar patalpos) vidutinės rinkos vertės.

Nesutikdami su oficialiu vertės nustatymu, suinteresuoti asmenys gali apskųsti byloje priimtą nuosprendį arba ginčyti turto vertę nuosprendžio vykdymo metu.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. balandžio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-91-449/2025.

3. BPK 229 ir 230 straipsnių laikymasis

Dėl prokuroro teisės prašyti perduoti bylą nagrinėti kitam teismui, dar neperdavus bylos su kaltinamuoju aktu teismui, kuriam byla teisinga

Aptariamoje byloje prokuroras, prieš perduodamas baudžiamąją bylą apygardos teismui, kuriam byla teisinga, kreipėsi į Lietuvos apeliacinį teismą, prašydamas dėl valstybės saugumo interesų bylą perduoti nagrinėti kitam apygardos teismui. Toks prokuroro prašymas buvo atmestas.

Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas pažymėjo, kad pagal BPK 220 straipsnio 1 dalį, pabaigus ikiteisminį tyrimą, prokuroras kaltinamąjį aktą kartu su visa bylos medžiaga privalo perduoti teismui, kuriam byla teisinga. BPK 229 straipsnyje numatyta galimybė perduoti baudžiamąją bylą iš teismo, kuriam ji teisinga, kitam teismui paprastai nesudaro pagrindo išvengti bylos perdavimo teismui, kuriam ji teisinga, tiesiogiai kreipiantis į BPK 229 straipsnyje numatytus subjektus – aukštesniųjų teismų vadovus.

Kaltinamajame akte, kurio nuorašas įteikiamas ar išsiunčiamas kaltinamajam (gynėjui), yra nurodoma, kokiam konkrečiam teismui teisinga byla, todėl šioje proceso stadijoje, prokurorui neperduodant bylos teismui, kuriam ji teisinga, o teikiant aukštesniojo teismo vadovui prašymą perduoti bylą kitam teismui ir apie tokio prašymo teikimą neinformuojant proceso dalyvių, sprendimo dėl tokio prašymo priėmimas gali tapti siurprizu proceso dalyviams. Tam tikrais atvejais tokia situacija tiek proceso dalyviams, tiek ir pašaliniais stebėtojams netgi gali sukelti abejonių dėl prokuroro ir teismo, kuriam prašoma

perduoti bylą, nešališkumo objektyviaja prasme. Be kita ko, daugeliu atvejų savo poziciją dėl šio klausimo gali turėti ir kiti proceso dalyviai.

Pagal BPK 253 straipsnio nuostatas bylos nagrinėjimo metu kylančius klausimus teismas išsprendžia nutartimis, prieš tai išklausęs dalyvaujančių nagrinėjant bylą teisme asmenų nuomones. Tokia procesinė tvarka paprastai turėtų būti taikoma ir esant vieno iš proceso dalyvių prašymui perduoti bylą iš teismo, kuriam ji teisinga, kitam teismui.

Prokurorui įžvelgiant pagrindą nukrypti nuo bendrųjų bylos teisingumo taisyklių, atitinkama prokuroro pozicija turėtų būti nurodyta kaltinamajame akte, su kuriuo susipažinti gali kaltinamieji ir jų gynėjai, ir prašymas perduoti bylą nagrinėti kitam teismui paprastai turėtų būti teikiamas per teismą, kuriam byla teisinga. Bylos perdavimo kitam teismui klausimas gali būti sprendžiamas ir remiantis bylą gavusio teismo kreipimusi, kuriame gali atsispindėti tiek prokuroro, tiek kitų proceso dalyvių pozicija dėl bylos perdavimo kitam teismui.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. sausio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1T-2-1020/2025.

Dėl prašymų, pateiktų pagal BPK 362¹ straipsnį, tiesiogiai pagal teisingumą perdavimo kitam teismui

Lietuvos apeliacinis teismas, vadovaudamasis aktualia BPK 362¹ straipsnio redakcija, išaiškino, kad teismas, gavęs pagal BPK 362¹ straipsnį pateiktą prašymą ir manydamas, kad gautas prašymas jam neteisingas, t. y. kad kito teismo priimtas nuosprendis atitinka sąvoką „vėliausią peržiūrėtiną nuosprendį priėmęs teismas“ ir kad būtent kitas teismas turi nagrinėti pateiktą prašymą, vadovaudamasis BPK 228 straipsnio 1 dalimi, prašymą tiesiogiai pagal teisingumą perduoda kitam teismui (ne BPK 229 straipsnyje numatytiems aukštesniųjų teismų vadovams).

Tik tuo atveju, jei tarp teismų kyla ginčas dėl bylos teisingumo, gali atsirasti pagrindas kreiptis atitinkamai į apygardos ar Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkus arba į šių teismų Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkus spręsti tarp teismų kilusį ginčą BPK 230 straipsnio nustatyta tvarka.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1T-5-1020/2025.

Dėl teismo, kuriam teisinga byla, kai asmens psichika sutriko nuosprendžio vykdymo metu

Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas sprendė tarp teismų kilusį ginčą dėl bylos teisingumo, kai, vykdant apygardos teismo priimtą nuosprendį, nuteistajam sutriko psichika. Iš esmės spręstas klausimas, ar pagal BPK 402 straipsnio 2 dalies nuostatas byla turi nagrinėti bausmės atlikimo vietos apylinkės ar apygardos teismas.

Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas nusprendė, kad BPK 402 straipsnio 2 dalyje numatytu atveju sąvoka „bausmės atlikimo vietos teismas“ reiškia „bausmės atlikimo vietos apylinkės teismą“.

Sisteminis BPK nuostatų aiškinimas leidžia teigti, kad iš esmės visus klausimus, susijusius su bausmės vykdymu, nepriklausomai nuo bylos, kurioje priimtas vykdomas nuosprendis, rūšinio teisingumo, nustatyto BPK 225 straipsnyje, nagrinėja nuteistojo

bausmės atlikimo vietos ar gyvenamosios vietos apylinkės teismas. Išimtį iš šios taisyklės, galiojusios nuo BPK įsigaliojimo 2003 m. gegužės 1 d., įstatymų leidėjas numatė tik 2019 m. kovo 21 d. įstatymu Nr. XIII-2006 įtvirtindamas visiškai naują teisinį reglamentavimą dėl laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės pakeitimo terminuoto laisvės atėmimo bausmės galimybės, pavesdamas šį klausimą spręsti apygardos teismo trijų teisėjų kolegijai.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. lapkričio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1T-26-1020/2025.

4. BPK 246 straipsnio laikymasis

Dėl baudžiamosios bylos nagrinėjimo, nedalyvaujant kaltinamajam, pasislėpusiam nuo teismo

Lietuvos apeliacinis teismas pakartojo, kad, net ir nesant tikslių duomenų apie kaltinamojo buvimo vietą, galima nagrinėti bylą kaltinamajam nedalyvaujant, jei šis vengia atvykti į teismą.

Tiek Europos Žmogaus Teisių Teismo, tiek ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nėra jokių konkrečių draudimų vykti procesui *in absentia* (bylą nagrinėjant kaltinamajam nedalyvaujant), susijusių su reikalavimu nustatyti kaltinamojo buvimo vietą, juo labiau konkrečią jo buvimo vietą užsienyje ar bylą nagrinėjančio teismo vietos šalyje. Pagal tarptautinių teismų praktiką tais atvejais, kai asmuo savo noru tiesiogiai ar netiesiogiai pats atsisako teisės dalyvauti nagrinėjant bylą teisme, byla gali būti nagrinėjama ir jam nedalyvaujant, nesvarbu, ar jis yra pasislėpęs nuo teismo bylą nagrinėjančio teismo vietos šalyje, ar užsienyje. Nors pagal Lietuvos Respublikos teisę gali būti nustatyti griežtesni žmogaus teisių apsaugos standartai nei tie standartai, kurie išplaukia iš prisiimtų tarptautinių įpareigojimų, pastarieji yra svarbūs aiškinant ir nustatant BPK 246 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų sąlygų – „kaltinamasis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje“ ir „kaltinamasis vengia atvykti į teismą“ – turinį ir jų tarpusavio santykį.

BPK 246 straipsnio 1 dalies nuostata, pagal kurią proceso *in absentia* galimybė siejama ir su kaltinamojo buvimo vieta („kaltinamasis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje“), būtina aiškinti ne tik gramatiškai, bet ir atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, baudžiamojo proceso tikslus, visų baudžiamojo proceso dalyvių teisių visumą bei sistemiškai vertinant visą baudžiamojo proceso įstatymą. Teismų praktikoje pripažįstama, jog nustačius, kad kaltinamasis yra ne Lietuvos Respublikos teritorijoje ir vengia atvykti į teismą, galima išvelgti BPK 246 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą pagrindą nagrinėti bylą teisme kaltinamajam nedalyvaujant. Be to, byla kaltinamajam nedalyvaujant gali būti nagrinėjama ir tais atvejais, kai jo buvimo vieta apskritai nėra žinoma.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-109-487/2025.

Dėl bylos nagrinėjimo, nedalyvaujant kaltinamajam, kai nežinoma tiksli jo buvimo vieta

Lietuvos apeliacinis teismas pakartojo, kad, kai asmuo slapstosi nuo teismo, BPK 246 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta sąlyga „kaltinamasis yra ne Lietuvos Respublikos

teritorijoje“ negali būti suprantama kaip reikalavimas nustatyti aiškia, konkrečia ir tikslia kaltinamojo buvimo užsienyje vietą.

Pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją esminis kriterijus, sprendžiant dėl proceso *in absentia* (nedalyvaujant kaltinamajam) galimybės, yra ne kaltinamojo buvimo vieta, o aplinkybės, susijusios su kaltinamojo valia nedalyvauti procese ir teismo pareiga užtikrinti kaltinamojo teisę dalyvauti bylą nagrinėjant teisme, kai jis nėra atsisakęs savo teisės dalyvauti nagrinėjant bylą ir (ar) pageidauja pasinaudoti jam suteiktomis teisingo proceso garantijomis.

Vien konkrečios kaltinamojo buvimo vietos nežinojimas savaime neturi paneigti teismo diskrecijos pasinaudoti galimybe bylą nagrinėti kaltinamajam nedalyvaujant, tačiau tokiais atvejais būtina įsitikinti, kad kaltinamasis žino apie procesą ir ne dėl kitų nuo jo valios nepriklausančių aplinkybių, o savo apsisprendimu vengia jame dalyvauti.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. lapkričio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-263-843/2025.

5. Nusikalstama veika padarytos žalos ir proceso išlaidų atlyginimas

Dėl prokuroro teisės pareikšti civilinį ieškinį, kai jo nepareiškia valstybės įstaiga

Aptariamoje byloje viešosios įstaigos pirminio sveikatos priežiūros centro direktoriaus nusikalstamais veiksmais viešajai įstaigai buvo padaryta žala, tačiau viešoji įstaiga byloje civilinio ieškinio dėl žalos atlyginimo nepareiškė. Todėl prokuroras, gindamas valstybės interesą, pareiškė civilinį ieškinį savo iniciatyva.

Apeliaciniame skunde buvo teigiama, kad prokuroras neturėjo teisės pareikšti civilinio ieškinio, nes tai turėjo padaryti pati įstaiga.

Lietuvos apeliacinis teismas šiuos skundo argumentus atmetė ir pažymėjo, kad pagal BPK 117 straipsnio nuostatas kaltinimą palaikantis prokuroras privalo pareikšti civilinį ieškinį, jeigu šis nepareiškėtas, ir tais atvejais, kai nusikalstama veika padaryta žalos valstybei. Jeigu valstybės įstaigų, įmonių ar organizacijų, kurioms nusikalstama veika padaryta žala, vadovai neįvykdo savo pareigos ir nepareiškia civilinio ieškinio, prokuroras privalo pareikšti civilinį ieškinį savo iniciatyva.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. sausio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-69-579/2025 (kasacinis skundas atmestas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. spalio 21 d. nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 2K-137-813/2025).

Dėl proceso dėl civilinio ieškinio nutraukimo, likvidavus civilinį ieškovo

Aptariamos bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme metu buvo nustatyta, kad civilinis ieškovas (juridinis asmuo) jau yra išregistruotas, likvidavus jį dėl bankroto.

Atsižvelgęs į šias aplinkybes, taip pat į tai, kad civilinio ieškovo procesinės teisės nebuvo perimtos, Lietuvos apeliacinis teismas procesą dėl civilinio ieškinio nutraukė pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 293 straipsnio 8 punktą.

Konstatuota, kad, pasibaigus juridiniam asmeniui – civilinei ieškovei, nuteistojo prievolė šiam juridiniam asmeniui taip pat baigėsi (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.128 straipsnio 3 dalis), o procese likus tik vienai šaliai, byla dėl civilinio

ieškinio negali būti nagrinėjama. Kai vienas iš ginčijamo teisinio santykio dalyvių pasitraukia iš bylos (fizinio asmens mirtis, juridinio asmens pabaiga), teismas, jei yra pagrindas, tą šalį pakeičia jos teisių perėmėju, o jo nesant – bylą nutraukia (BPK 113 straipsnio 2 dalis, CPK 48 straipsnis, 293 straipsnio 8 punktas).

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. vasario 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-73-851/2025 (kasacinius skundus atsisakyta priimti).

Dėl neturtinės žalos priteisimo nukentėjusiojo artimiesiems sveikatos sutrikdymo byloje

Lietuvos apeliacinis teismas pakeitė pirmosios instancijos teismo nuosprendį, panaikindamas nuosprendžio dalį dėl neturtinės žalos priteisimo nukentėjusiojo, kuriam buvo sunkiai sutrikdyta sveikata, nepilnametei dukteriai, kuri nors nematė, kaip buvo sužalotas tėvas, tačiau vėliau jį matė gydymą ligoninėje.

Pagal savo pobūdį neturtinė žala – tai asmeninė žala, nes ji tiesiogiai susijusi su asmeniu, neatskiriama nuo jo asmenybės ir priklauso nuo jo išgyventų emocijų, todėl paprastai civiliniu ieškovu baudžiamojoje byloje gali būti pripažįstamas tik tiesiogiai nuo nusikalstamos veikos padarymo nukentėjęs ir tiesiogiai neturtinę žalą patyręs asmuo. Suprantama, kad nukentėjusiojo šeimos nariai, giminaičiai, kiti artimi asmenys dėl nusikalstamų veikų, padarytų prieš nukentėjusįjį, dažnai patiria neigiamų emocijų, tačiau kasacinis teismas civilinėse ir baudžiamosiose bylose laikosi nuostatos, kad tokiu atveju asmenys, kurie nėra nukentėjusieji, bet susiję su asmeniu, patyrusiu tokią žalą, teisę į neturtinės žalos atlyginimą turi tik išimtiniais atvejais, esant ypatingoms aplinkybėms. Priešingu atveju visi asmenys, kurių šeimos nariai, giminaičiai, kiti artimi asmenys nukentėjo dėl nusikalstamų veikų ar kurie matė nusikalstamus veiksmus, nesant ypatingų aplinkybių, galėtų įgyti teisę reikalauti atlyginti neturtinę žalą bet kurioje baudžiamojoje byloje.

Be kita ko, 1975 m. kovo 15 d. buvo priimta Europos Tarybos Ministrų Komiteto rezoliucija Nr. (75)7, kurioje rekomenduota valstybėms – Europos Tarybos narėms – savo įstatymuose nustatyti teisę į neturtinės žalos atlyginimą, sužalojus sveikatą, tačiau šioje rezoliucijoje įtvirtintas bendras principas, kad kiti asmenys neturi teisės į neturtinės žalos atlyginimą dėl išgyvenimų, susijusių su nukentėjusio asmens sužalojimu. Tėvai ir sutuoktinis turi teisę į neturtinės žalos atlyginimą tik patyrę nepaprastai didelius išgyvenimus, susijusius su nukentėjusiojo sužalojimu, o nukentėjusiojo mirties atveju teisę į neturtinės žalos atlyginimą turi mirusiojo sutuoktinis, vaikai arba tėvai.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-103-487/2025 (kasacinis skundas nepaduotas).

Dėl PVM kaip nuostolių priteisimo

Apeliaciniame skunde buvo teigiama, kad, apskaičiuojant priteistinos turtinės žalos dydį, nepagrįstai buvo įtrauktas ir pridėtinės vertės mokestis, nurodytas konkrečiose sąskaitose faktūrose.

Lietuvos apeliacinis teismas nurodė, kad apskaičiuota nuostolių atlyginimo suma negali būti vertinama mokestinių prievolių valstybei vykdymo aspektu. CK reglamentuojami asmenų turtiniai santykiai ir su šiais santykiais susiję asmeniniai neturtiniai santykiai, taip pat šeimos santykiai (CK 1.1 straipsnio 1 dalis). Apmokestinimas yra civilinių teisinių

santykių padarinys. Teismas, spręsdamas ginčą dėl asmenų civilinių teisių ir pareigų, paprastai neturi galimybės įvertinti ir nevertina privatinių teisinių santykių poveikio vėliau atsirasiantiems mokestiniams teisiniams santykiams. Mokestines prievoles valstybei vykdo mokesčių mokėtojas specialiujų įstatymų nustatyta tvarka.

Civilinės teisės kategorijos gali nesutapti su mokesčių teisės kategorijomis. Ne visi civilinės teisės subjektai yra atitinkamų mokesčių mokėtojai, ne visos gautos pajamos yra vienodai apmokestinamos, ne visos asmens patirtos išlaidos yra teisiškai reikšmingos ir turi įtakos apmokestinimui. Be to, mokestinės prievolės vykdymui gali turėti reikšmės įvairios specifinės aplinkybės, kurių nustatymas priskiriamas mokesčių administratoriaus, o ne civilinę bylą nagrinėjančio teismo kompetencijai.

Bandymas žalos atlyginimo sumas jų priteisimo momentu įvertinti mokestinių prievolių valstybei vykdymo aspektu paprastai iškreipia apmokestinimo tam tikru mokesčiu sistemą arba nesudaro sąlygų jai veikti pagal bendrąsias mokesčių įstatymuose įtvirtintas apmokestinimo taisykles. Todėl, priteisiant ieškovės patirtas išlaidas, dėl ekonominės veiklos sukurta pridėtinė vertė priteisiama nepaisant mokestinių prievolių. Teismai, nustatydami atlygintinas išlaidas, privalo vadovautis CPK normomis ir neturi pareigos priteistiną sumą vertinti bylos šalims kaip mokesčių mokėtojoms galimai kilsiančių mokestinių prievolių bei teisių aspektu ir pagal tai koreguoti priteistiną išlaidų atlyginimą.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-179-487/2025 (kasacinis skundas atmestas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gruodžio 17 d. nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 2K-164-719/2025).

6. Vykdomo proceso klausimai

Dėl nuosprendžio dalies, kuri palikta galioti ir neperduota iš naujo nagrinėti, vykdymo

Lietuvos apeliacinis teismas pasisakė dėl apkaltinamojo nuosprendžio dalimi, kuri Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartimi palikta galioti, paskirtos laisvės atėmimo bausmės vykdymo, kai kita nuosprendžio dalis dėl kitos nusikalstamos veikos panaikinta ir perduota iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui.

BPK 336 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodyta, kad jei paduotas apeliacinis skundas, pirmosios instancijos teismo nuosprendis įsiteisėja nuo apeliacinės instancijos teismo sprendimo paskelbimo dienos, o apeliacinės instancijos teismo nuosprendis ir nutartis įsiteisėja nuo jų paskelbimo dienos. BPK 346 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad įsiteisėję teismo nuosprendis ir nutartis yra privalomi visoms valstybės ir savivaldybių institucijoms ir pareigūnams, įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms bei asmenims ir turi būti be prieštaravimų ir netrukdomai vykdomi visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Aptariamoje byloje įvertinta tai, kad kasacinio teismo nutartimi panaikinta tik Lietuvos apeliacinio teismo nutarties dalis dėl asmens pripažinimo kaltu pagal BK 147 straipsnio 1 dalį ir bausmių subendrinimo bei ši bylos dalis perduota iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka, o kitos apygardos teismo nuosprendžio ir Lietuvos apeliacinio teismo nutarties dalys dėl asmens pripažinimo kaltu pagal BK 307 straipsnio 2 dalį paliktos nepakeistos.

Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad apygardos teismo nuosprendžio dalis, kuria asmuo nuteistas pagal BK 307 straipsnio 2 dalį laisvės atėmimu vieneriems metams, įsiteisėjo apeliacinės instancijos teismo sprendimo paskelbimo dieną. Ši dalis buvo pateikta

ir pradėta vykdyti, nebuvo panaikinta ar pakeista ir yra galiojanti, todėl paskirta vienerių metų laisvės atėmimo bausmė turi būti vykdoma toliau.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-184-870/2025.

Dėl galimybės pratęsti įmokos į Nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondą sumokėjimo terminą

Byloje spręstas klausimas, ar teismas, gavęs nuteistojo prašymą, gali, vadovaudamasis BPK 361 straipsniu, pratęsti įmokos į Nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondą sumokėjimo terminą.

Lietuvos apeliacinis teismas, sistemiškai įvertinęs šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą, konstatavo, kad nei baudžiamajame įstatyme, nei baudžiamojo proceso įstatyme nėra numatyta galimybė pratęsti jau įsiteisėjusiu teismo procesiniu sprendimu nustatytą šios baudžiamojo poveikio priemonės vykdymo terminą.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-268-478/2025.

7. BPK 362¹ straipsnio laikymasis

Dėl prašymų, pateiktų pagal BPK 362¹ straipsnį, teisingumo ir sąvokos „vėliausią nuosprendį priėmęs teismas“

Lietuvos apeliacinis teismas pateikė išaiškinimus dėl prašymų, sprendžiamų pagal 2025 m. vasario 1 d. įsigaliojusią BPK 362¹ straipsnio redakciją, teisingumo.

Svarbiausi nutartyje pateikti išaiškinimai:

- BPK 362¹ straipsnyje įtvirtinta sąvoka „vėliausią nuosprendį priėmęs teismas“ turi būti aiškinama kaip „vėliausią peržiūrėtiną nuosprendį priėmęs teismas“;
- peržiūrėtinas nuosprendis yra tas, kuriame pritaikytos bendrosios ir (ar) specialiosios BK dalies normos, kurių pakeitimai gali būti vertinami kaip panaikinantys veikos nusikalstamumą, švelninantys bausmę arba kitokiu būdu lengvinantys veiką padariusio asmens teisinę padėtį;
- nuosprendis nelaikytinas vėliausiu peržiūrėtinu nuosprendžiu, jei vėliausiame nuosprendyje taikytos tik riboto grįžtamojo galiojimo BK bendrosios dalies nuostatos (jos įtvirtintos 2024 m. spalio 15 d. įstatyme Nr. XIV-3033, kuriuo pakeista 2024 m. balandžio 25 d. įstatymo Nr. XIV-2573 50 straipsnyje nustatyta įstatymo įsigaliojimo ir taikymo tvarka), o bylos nagrinėjimas instancine tvarka iki 2025 m. vasario 1 d. jau yra pasibaigęs;
- vėliausią peržiūrėtiną nuosprendį priėmęs teismas turi įvertinti visas naujojo baudžiamojo įstatymo nuostatas ir peržiūrėti visus dėl konkretaus nuteistojo priimtus nuosprendžius (laikydamasis taisyklės, kad jei bent vieną peržiūrėtiną nuosprendį priėmė apygardos teismas, klausimą dėl visų nuosprendžių peržiūrėjimo privalo spręsti būtent apygardos teismas).

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1T-4-1020/2025.

Be to, nustačius, kad vieną iš vykdomų nuosprendžių yra priėmęs apygardos teismas, apylinkės teismas neturi prašymo savaime persiųsti apygardos teismui, prieš tai

bent preliminariai neįvertinęs, ar apygardos teismo nuosprendis apskritai gali būti peržiūrėtas, t. y. neįvertinęs, ar po nuosprendžio priėmimo buvo pakeistos BK specialiosios dalies ar bendrosios dalies nuostatos, ar BK bendrosios dalies nuostatos turi visišką ar ribotą grįžtamąją galią, ar nuteistasis prašyme nurodė kokius nors argumentus dėl apygardos teismo nuosprendžio.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1T-9-1020/2025.

Dėl prašymų, pateiktų pagal BPK 362¹ straipsnį, nagrinėjimo, išnykus teistumui

Lietuvos apeliacinio teismo trijų teisėjų kolegija išaiškino, kad, išnykus asmens teistumui, nebėra teisinio pagrindo spręsti klausimą dėl nusikalstamos veikos perkvalifikavimo pagal asmens teisinę padėtį lengvinantį baudžiamąjį įstatymą.

BK 3 straipsnio 2 dalyje esantis iš esmės imperatyvus teisinis reglamentavimas leidžia daryti išvadą, kad, išnykus asmens teistumui, pasibaigia ir iki to laiko egzistavęs šio asmens baudžiamasis teisinis santykis su valstybe, o kartu pasibaigia ir veiką padariusio asmens teisinę padėtį lengvinančio baudžiamojo įstatymo taikymo grįžtamoji galia (tokiam įstatymui taikyti nebelieka baudžiamajame įstatyme nustatytų pagrindų). Išnykus teistumui, tolesni proceso veiksmai byloje negalimi, išskyrus bylos atnaujinimo atvejus.

Kitoks BK 3 straipsnio 2 dalies ir BPK 362¹ straipsnio aiškinimas neatitinka baudžiamojo proceso paskirties (BPK 1 straipsnio 1 dalis). Veikos perkvalifikavimas, išnykus teistumui, jokios baudžiamosios teisinės reikšmės neturi.

Aptariamoje byloje asmuo siekė, kad jo nusikalstama veika būtų perkvalifikuota, norėdamas gauti reikalingą teisėto darbo su vaikais kodą (QR kodą). Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju yra susiformavęs naujas, kito pobūdžio (ne baudžiamasis) teisinis santykis, kuris yra susijęs su išnykusio asmens teistumo įtaka asmens galimybei tęsti darbinę veiklą ir kuris turėtų būti sprendžiamas ne baudžiamajame įstatyme nustatyta tvarka. Aptariamam atveju konkrečius teisinius padarinius asmeniui sukelia ne pats jo padarytos nusikalstamos veikos kvalifikavimas, o sprendimas neišduoti įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenų pagrindu suformuoto teisėto darbo su vaikais kodo. Būtent toks sprendimas ir turėtų būti skundžiamas, o skundą nagrinėjantis administracinis teismas turėtų spręsti, ar asmuo, pasikeitus baudžiamajam įstatymui, atitinka Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje nustatyto draudimo sąlygas ar jų neatitinka.

Baudžiamosios teisės normų taikymas aptariamoje situacijoje prieštarautų baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso teisės paskirčiai ir bendriesiems principams.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-135-478/2025.

8. Procesinių sprendimų apskundimo klausimai

Dėl termino apeliaciniam skundui paduoti atnaujinimo

BPK 314 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad teisę paduoti apeliacinį skundą turintys asmenys, kurie dėl svarbių priežasčių praleido apskundimo terminą, turi teisę prašyti nuosprendį priėmusį teismą atnaujinti praleistą terminą.

Terminų laikymasis yra būtina sąlyga proceso veiksmų efektyvumui ir proceso teisėtumui užtikrinti, todėl nustatyti terminai negali būti laisvai interpretuojami ir pažeidžiami. Be to, laikantis baudžiamojo proceso operatyvumo ir koncentruotumo principų reikalaujama užtikrinti, kad nebūtų piktnaudžiaujama proceso dalyviams suteiktomis teisėmis. Toks elgesys yra nesuderinamas su teisingumo interesais ir gali pažeisti kitų proceso dalyvių interesus bei trukdyti bylos nagrinėjimą.

Teismų praktikoje pabrėžiama, kad vertinant, ar asmens nurodytos termino paduoti skundą praleidimo priežastys pripažintinos svarbiomis, be kita ko, turi būti atsižvelgiama į sąžiningo, atidaus ir rūpestingo asmens elgesio standartus. Įstatyme nustatytas terminas skundui paduoti įpareigoja asmenis, turinčius teisę skųsti byloje priimtą sprendimą, šia savo procesine teise naudotis operatyviai, atidžiai, rūpestingai bei sąžiningai, nes kitu atveju jų procesinė teisė teikti byloje skundą nebus ginama. Priešingai aiškinant įstatymą ir nepagrįstai atnaujinant procesinius terminus, gali būti pažeisti kitų proceso dalyvių, kurie tikisi greito bylos išnagrinėjimo, teisinio aiškumo dėl priimto baigiamojo akto ir jo stabilumo, interesai.

Siekiant užtikrinti proceso greitumo principą, teisingumo ir visų byloje dalyvaujančių asmenų interesus, kurie gali būti pažeidžiami neapibrėžtai ilgą laiką egzistuojant galimybei atnaujinti praleistus terminus, visais atvejais įstatyme nustatytą terminą praleidęs asmuo, išnykus svarbioms priežastims, dėl kurių buvo praleistas terminas, turi per protingą terminą pateikti prašymą terminui atnaujinti. Priešingu atveju negalima jo elgesio vertinti kaip atidaus, rūpestingo ir sąžiningo.

Lietuvos apeliacinio teismo vertinimu, tik įvertinus visas šias aplinkybes gali būti išlaikyta pusiausvyra tarp terminą praleidusio asmens ir visų kitų baudžiamojo proceso dalyvių bei teisingumo interesų.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. vasario 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-42-1020/2025.

Dėl nepranešimo nuteistajam apie teikimo dėl bausmių subendrinimo nagrinėjimą

Byloje vertinta situacija, kai žemesnysis teismas kalėjimo teikimą dėl bausmių subendrinimo išnagrinėjo, nerengęs teismo posėdžio ir BPK 362 straipsnyje nustatyta tvarka nepranešęs nuteistajam apie tokio teikimo nagrinėjimą.

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad iš BPK 362 straipsnio 4 dalies nuostatų išplaukia, jog teikimą nagrinėjantis teismas dėl nuosprendžio vykdymo metu kylančių abejonių ir neaiškumų turi diskrecijos teisę nuspręsti, kada žodinis nagrinėjimas yra būtinas. Imperatyvus pagrindas surengti teismo posėdį, t. y. bylą nagrinėti žodinio proceso tvarka ir šaukti į teismo posėdį suinteresuotus asmenis, yra įtvirtintas tik dėl BPK 362 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų klausimų išsprendimo ir tik tuomet, kai teikimas ar prašymas yra paduotas suinteresuoto asmens teisinę padėtį bloginančiais pagrindais, t. y.: 1) dėl nuteistojo atleidimo nuo bausmės atlikimo dėl ligos; 2) dėl viešųjų darbų pakeitimo kita bausme ar atleidimo nuo viešųjų darbų bausmės ir baudžiamojo poveikio priemonės paskyrimo; 3) dėl vienos baudžiamojo poveikio priemonės pakeitimo kita baudžiamojo poveikio priemone; 4) dėl laisvės apribojimo bausmės atlikimo sąlygų ar šios bausmės pakeitimo kita bausme; 5) dėl baudos nuteistajam pakeitimo kita bausme; 6) dėl nuteistojo lygtinio paleidimo iš laisvės atėmimo vietų įstaigos.

Aptariamam atveju nustatyta, kad atskirais nuosprendžiais paskirtų bausmių vykdymo tvarkos nustatymo klausimas patenka į BPK 362 straipsnio 4 dalyje nustatytą reguliavimo sritį, kalėjimo teikimas nebuvo pateiktas nuteistojo padėtį bloginančiais pagrindais, todėl padaryta išvada, jog žemesnysis teismas, pasirinkęs teikimą dėl bausmių subendrinimo nagrinėti nerengdamas teismo posėdžio, nepažeidė nei imperatyvių reikalavimų, įtvirtintų BPK 362 straipsnio 1 ir 2 dalyse, nei BPK 362 straipsnio 4 dalies nuostatų.

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad byla nagrinėjantis teismas, nusprendęs nerengti teismo posėdžio, privalo laikytis BPK 362 straipsnio 5 dalyje nustatytos tvarkos. Todėl aptariamam atveju žemesnysis teismas, apie nagrinėjamą teikimą pranešdamas prokuratūrai, tačiau nepranešdamas suinteresuotam asmeniui – nuteistajam, nesilaikė BPK 362 straipsnio 5 dalies nuostatų ir padarė baudžiamojo proceso pažeidimą. Vis dėlto sprendžiant klausimą, ar šis pažeidimas laikytinas esminiu baudžiamojo proceso pažeidimu, turi būti išanalizuotos visos teisingam šio klausimo išsprendimui reikšmingos aplinkybės. Teisėjų kolegija, atsižvelgusi į tai, jog nuteistasis turėjo galimybę apskusti nutartį aukštesniajam teismui ir išdėstyti išsamius nesutikimo su ja argumentus, konstatavo, jog nustatytas žemesniojo teismo pažeidimas savaime nedaro skundžiamos nutarties neteisėtos ir nepagrįstos, taip pat nekliudo aukštesniajam teismui šį pažeidimą ištaisyti ir išnagrinėti teikimą iš esmės, patikrinant skundžiamos nutarties teisingumą.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-203-478/2025.

Dėl įtariamojo teisės skusti sprendimą atleisti kitą įtariamąjį nuo baudžiamosios atsakomybės ir nutraukti ikiteisminį tyrimą

Lietuvos apeliacinis teismas nurodė, kad asmenų, galinčių skusti tokios rūšies nutarimus ikiteisminio tyrimo metu, kategorija detalizuota kasacinio teismo praktikoje, nustatant, kad BPK 214 straipsnio 3 dalyje nėra įtvirtinta pareiga apie vienam iš įtariamųjų nutrauktą ikiteisminį tyrimą pranešti kitam įtariamajam, ir darant išvadą, kad kitas įtariamasis neturi teisės skusti minėto sprendimo.

Nei BPK 212 ir 214 straipsniuose, nei kituose BPK straipsniuose nėra numatyta, kad, atleidžiant asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės, tam turi neprieštarauti kitas įtariamasis, kad toks atleidimas turėtų būti suderintas su kitu įtariamuoju (kaltinamuoju) ar kad reikalingas kito įtariamojo (kaltinamojo) toje pačioje byloje sutikimas, leidimas ir pan. Taigi, atleidus kai kuriuos įtariamuosius nuo baudžiamosios atsakomybės, prokuroras neturi pareigos apie tai nedelsdamas informuoti kitų įtariamųjų.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugsėjo 10 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-5-626/2025 (kasacinis skundas atmestas; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-69-489/2026).

Dėl nutarties, kuria tenkintas prašymas civilinį ieškovą pakeisti kitu, neskundžiamumo

Lietuvos apeliacinis teismas išaiškino, kad apygardos teismo nutartis, kuria tenkintas juridinio asmens prašymas civilinį ieškovą (bankrutuojančią bendrovę) pakeisti jo teisių perėmėja (prašymą pateikusių juridiniu asmeniu), yra neskundžiama.

Pagal bendrą BPK 439 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą taisyklę nutartys dėl proceso dalyvių prašymų nagrinėjimo yra neskundžiamos. Tačiau teismų praktikoje išaiškinta, kad

sprendžiant klausimus dėl atskirų teismo sprendimų apskundimo galimybės turi būti atsižvelgiama į tai, ar priimtas sprendimas ir atskiro klausimo ar prašymo išnagrinėjimas yra susijęs su proceso dalyvių teisėmis ir teisėtais interesais, ar nebus padaryta tokių pažeidimų, dėl kurių bus suvaržytos įstatymų garantuotos kaltinamojo teisės ar kurie sukliudys teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą bei priimti teisingą nuosprendį ar nutartį, t. y. ar nebus padaryta esminių BPK pažeidimų, numatytų BPK 369 straipsnio 3 dalyje. Teismas, spręsdamas, ar teismo nutartis dėl proceso dalyvių prašymų nagrinėjimo yra skundžiama, privalo įvertinti minėtas aplinkybes ir, atsisakydamas priimti skundą, motyvuoti savo sprendimą.

Aptariamam atveju konstatuota, kad apygardos teismo nutartis yra ydinga, nes joje apsiribojama formaliu konstatavimu, jog teismų nutartys dėl proceso dalyvių prašymų nagrinėjimo yra neskundžiamos, ir nemotyvuojama dėl skundžiamo sprendimo teisinės reikšmės BPK 369 straipsnio 3 dalies kontekste. Tačiau vien netinkamas motyvavimas nėra pagrindas spręsti apie skundžiamos teismo nutarties neteisėtumą ir (ar) nepagrįstumą. Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad buvo teisėtai ir pagrįstai atsisakyta priimti skundą, nes nenustatyta, kad dėl aptariamų nutarties būtų ar galėtų būti suvaržytos įstatymų garantuotos kaltinamojo teisės ar kad toks teismo sprendimas sukliudytų išsamiai ir nešališkai išnagrinėti baudžiamąją bylą bei priimti teisingą nuosprendį ar nutartį.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. kovo 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-48-1243/2025.

Dėl nutarties, kuria bylos nagrinėjimo teisme metu atmetas užstato davėjo prašymas gražinti užstatą, neskundžiamumo

Lietuvos apeliacinis teismas išaiškino, kad užstato davėjas turi teisę teikti prašymą gražinti jam užstatą, tačiau dėl šio prašymo priimta teismo nutartis yra neskundžiama.

Pirmosios instancijos teismas pagrįstai nurodė, kad BPK 439 straipsnio 2 dalyje nustatyta taisyklė, jog teismų nutartys dėl proceso dalyvių prašymų nagrinėjimo yra neskundžiamos, taikoma ir nutartims, kuriomis teismas atmeta proceso dalyvių prašymus pakeisti (panaikinti) procesines prievartos priemones.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-131-627/2025.

Dėl nutarties, kuria apygardos teismas, siekdamas užtikrinti bylos nagrinėjimo tęstinumą, priima savo žinion apylinkės teismo baudžiamąją bylą, neskundžiamumo

Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų kolegija išaiškino, kad nutartis, kuria apygardos teismas, siekdamas užtikrinti sklandų tolesnį didelės apimties, greičiau nagrinėtina pripažintos baudžiamosios bylos nagrinėjimą, savo žinion priėmė apylinkės teismo bylą ir skyrė ją toliau nagrinėti tam pačiam teisėjui, kuris bylą nagrinėjo apylinkės teisme, tačiau vėliau buvo paskirtas apygardos teismo teisėju, yra neskundžiama.

Kaltinamojo gynėjas prašė minėtą apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininko pareigas laikinai einančio teisėjo nutartį panaikinti, tačiau apygardos teismas skundą gražino gynėjui, konstatavęs, kad tokia nutartis neskundžiama. Lietuvos apeliacinis teismas sutiko su šia išvada.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad aptariama situacija neatitinka nė vieno iš pagrindų, kada aukštesniajam teismui gali būti paduodami skundai BPK 439 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka, o nutarčių dėl teisingumo apskundimo tvarka BPK nėra įtvirtinta. Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje yra buvę situacijų, kai buvo pripažinta, kad nutartis perduoti bylą pagal teisingumą gali būti skundžiama, tačiau akcentuota, kad tokia nutartis gali būti skundžiama tada, kai priimtas sprendimas dėl bylos perdavimo kitam teismui gali pažeisti proceso dalyvių teises ir teisėtus interesus (Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. lapkričio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-267-1020/2021).

Aptariamam atveju Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad bylos perdavimas iš apylinkės teismo apygardos teismui negali lemti nei kaltinamojo, nei kitų proceso dalyvių teisių pažeidimo ateityje, taip pat neatima iš teismo galimybės išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą sprendimą. Įvertinus perduotos baudžiamosios bylos apimtį ir nagrinėjimo trukmę, padaryta išvada, kad sprendimas perduoti baudžiamąją bylą iš apylinkės teismo apygardos teismui, siekiant, kad baudžiamoji byla toliau būtų nepertraukiamai nagrinėjama to paties teisėjo, užtikrins operatyvų baudžiamosios bylos nagrinėjimą ir lems trumpesnį laikotarpį, kai bus ribojamos kaltinamųjų (taip pat ir kitų asmenų) teisės ir nebus nepateisinamai delsiama priimti galutinį sprendimą byloje.

Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-235-851/2025.